

УДК 027.081:004.7:001.83
№ держресстрації 0113U000098
Інв. №

Національна академія наук України
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського (НБУВ)
03039, Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3;
тел. (44) 525–81–04

ЗАТВЕРДЖУЮ
Т.в.о. генерального директора НБУВ
Т. П. Павлуша

” 20 ” листопада 2015 р.

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
„ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК В УМОВАХ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНІВ”
(заключний)

Керівник Служби
інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ) НБУВ,
заступник Генерального директора НБУВ,
докт. іст. наук, проф.

В. М. Горовий

2015

Рукопис закінчено 19 листопада 2015 р.

Результати цієї роботи розглянуто Вченою Радою НБУВ,
протокол від 20.11.15 № 12

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник Служби
інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ) НБУВ,
заступник Генерального директора НБУВ,
доктор іст. наук, проф.

В. М. Горовий
(реферат, вступ,
висновки,
рекомендації)

Завідувач відділу політологічного аналізу СІАЗ,
канд. іст. наук

Т. Ю. Гранчак
(розділ 1)

Завідувач відділу оперативної інформації СІАЗ
канд.

Л. А. Чуприна
(розділ 2)

Завідувач відділу бібліометрії та наукометрії СІАЗ
канд.

Л. Й. Костенко
(розділ 3)

Завідувач відділу
канд.

Ю. Половинчак
(розділ 4)

Завідувач відділу

Ю.С. Калініна-Симончук
(розділ 4)

Завідувач відділу
канд.

Н. Г. Іванова
(розділ 4)

В. о. директора Фонду президентів України
канд. наук

Л. М. Галаган
(розділ 5)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 60 с., 62 джерела, 4 додатки.

Оптимізація інформаційно–аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів / НАН України; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського / В. М. Горовий, Т. Ю. Гранчак, Л. А. Чуприна, Л. Й. Костенко, Ю.М. Половинчак, Н. Г. Іванова, Л. М. Галаган. – К., 2015. – 60 с.

Об'єкт дослідження – науковий доробок по темі дослідження та інформаційна база традиційних і електронних ЗМІ.

Мета роботи – дослідження ефективного використання електронних інформаційних технологій у забезпеченні доступу до вітчизняних та зарубіжних ресурсів за допомогою розвитку відповідних бібліотечних технологій, активізації участі сучасних бібліотек в соціальних інформаційних комунікаціях.

Для цього були проаналізовані наявні дослідження у галузі оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сферах, у сфері формування та використання правових ресурсів, а також у галузі вивчення управлінської діяльності.

Методи дослідження – системний, структурний, порівняльний.

Актуальність даного дослідження пов'язана з розвитком процесів інформатизації і активізації в них бібліотечних установ як важливих центрів інформаційного забезпечення розвитку українського суспільства, підвищення ефективності використання національних інформаційних ресурсів та ресурсів глобального інформаційного простору в інтересах розвитку українського суспільства.

Робота ґрунтується на загальнонаукових підходах до наукового пізнання з використанням аналітико-синтетичного осмислення фактологічного матеріалу.

Головна ідея дослідження полягає у підвищенні ефективності використання електронних інформаційних ресурсів як основного масиву використовуваної в сучасних умовах інформації, що забезпечують інноваційний розвиток суспільства, всіма категоріями користувачів сучасної бібліотеки.

Протягом звітного періоду здійснювався аналіз науково-прикладних досліджень у сфері оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сфері (СІАЗ), у сфері формування та використання правових ресурсів (НЮБ), а також у галузі вивчення управлінської діяльності, у т.ч. інституту президентства.

Для вдосконалення технологій застосування інформаційних ресурсів, необхідних для інформаційного розвитку українського суспільства, для урізноманітнення і підвищення дієвості інформаційно-аналітичних продуктів СІАЗ, НЮБ та ФПУ використовувався науковий доробок у сфері оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності, а також матеріали соціологічних досліджень.

Також здійснювалася розробка конкретних напрямів вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності сучасних бібліотек з урахуванням одержаних даних по загальним тенденціям розвитку НТП, розвитку суспільних запитів на інформаційну продукцію та закономірності розвитку бібліотечної діяльності.

Загалом здійснена робота з вивчення процесу оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек сприяла розвитку бібліотечних структурних підрозділів, діяльність яких заснована на використанні електронних інформаційних технологій (СІАЗ, НЮБ, ФПУ), зростанню значення сучасних бібліотечних установ як загальносуспільних інформаційних центрів сучасної інформатизації.

Науково-практична робота СІАЗ, НЮБ та Фонду президентів України супроводжувалася теоретичними узагальненнями, що знайшли своє відображення у монографічній літературі, у виступах на наукових конференціях та в значній кількості публікацій.

Результати досліджень учасників планової теми апробовані в інформаційно-аналітичних виданнях СІАЗ, Фонду президентів України та Національної юридичної бібліотеки, а також у наукових публікаціях і виступах на міжнародних наукових конференціях учасників теми.

Також готувались науково-практичні матеріали, інформаційно-аналітична продукція для різних категорій користувачів. Таким чином, розробка даної теми на всіх етапах здійснювалася на науковому, науково-прикладному та експериментальному рівнях.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, БІБЛІОТЕЧНІ УСТАНОВИ, ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО, ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗМІ.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ.....	С. 7
ВСТУП.....	С. 8
ОСНОВНА ЧАСТИНА.....	С.11
1. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТРУКТУР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	С.11
1.1. Вивчення наукової та науково-прикладної діяльності із удосконалення електронних інформаційних технологій для забезпечення ефективного інформаційного обслуговування українського суспільства.....	С.11
1.2. Аналіз технологічних здобутків вітчизняної інформатизації та популяризація їх у середовищі користувачів.....	С.12
1.3. Розробка інформаційно-аналітичної проблематики, пов'язаної з актуальними подіями сучасності (ситуацією на Сході України, негативними впливами на інформаційний простір України, економічними і соціальними проблемами в державі), вивчення досвіду використання напрацювань НТП для нейтралізації зовнішньої інформаційної агресії стосовно України, дослідження значення бібліотечних установ у цих процесах.....	С.19
2. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНІВ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	С.27
2.1. Використання інформаційних ресурсів соціальних мереж у задоволенні запитів на політичну, економічну та соціальну інформацію...С.27	
2.2. Вивчення проблеми використання інформаційного ресурсу соціальних мереж в інтересах розвитку інформатизації та соціально-економічного і культурного розвитку.....	С.28
2.3. Удосконалення методології використання можливостей соцмереж у бібліотечній діяльності при роботі з дистантними користувачами, підвищення прогностичної складової в інформаційно-аналітичній діяльності.....	С.32
3. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА "БІБЛІОМЕТРИКА УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ".....	С.35
4. ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТРУКТУР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	С.39
5. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ.....	С.44
5.1. Аналіз зарубіжного досвіду інформаційно-аналітичного супроводу функціонування президентської влади та вивчення процесів формування, збереження і використання документальної спадщини інституту президентства в країнах світу.....	С.44
5.2. Використання зарубіжного досвіду у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності президентських структур та	

вдосконалення технології моніторингу інформаційних потоків і розкриття власних фондів для популяризації діяльності президентів України.....	C.45
5.3. Вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності ФПУ в напрямі інформаційного супроводу ініціатив Президента України, моніторингу відображення владних структур в зарубіжних та українських ЗМІ та представлення консолідованого інформаційного ресурсу з питань інституту президентства в сучасному інфопросторі.....	C.46
ВИСНОВКИ.....	C.50
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	C. 54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	C. 56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ

БД – база даних;

ЗМІ – засоби масової інформації;

НАНУ – Національна академія наук України;

НБУВ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;

НТП – науково-технічний прогрес;

НЮБ – Національна юридична бібліотека;

СІАЗ – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення;

СМ – соціальні медіа;

УБА – Українська бібліотечна асоціація;

ФПУ – Фонд президентів України.

ВСТУП

Актуальність даного дослідження пов'язана з розвитком процесів інформатизації і активізації в них бібліотечних установ як важливих центрів інформаційного забезпечення розвитку українського суспільства, підвищення ефективності використання національних інформаційних ресурсів та ресурсів глобального інформаційного простору в інтересах розвитку українського суспільства.

Загальний план досліджень за темою передбачав вивчення таких проблем:

- аналіз застосування наявного теоретичного доробку у вдосконаленні інформаційно-аналітичних продуктів СІАЗ, НЮБ, ФПУ;

- вдосконалення методик інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних структур з урахуванням введення нових здобутків НТП в інформаційну сферу, включаючи розвиток під його впливом мережевих ресурсів, блогерської та ін. інформації;

- узагальнення основних напрямів оптимізації бібліотечної діяльності в умовах розвитку інформатизації українського суспільства.

Для цього були проаналізовані наявні дослідження у галузі оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сферах, у сфері формування та використання правових ресурсів, а також у галузі вивчення управлінської діяльності.

Соціальна та економічна значимість дослідження полягає у вдосконаленні інформаційного забезпечення розвитку соціальних процесів, виходячи із завдань інноваційного розвитку українського суспільства, забезпечення ефективного використання інформаційних ресурсів на основі застосування нових інформаційних технологій, у т.ч. дистантних, розвитку технологій обробки великих масивів інформації в інтересах управлінських структур, бізнесу, наукових та інших установ.

У процесі проведення дослідження на рівні науково-практичної апробації здійснювалось інформаційно-аналітичне забезпечення різних категорій користувачів, вдосконалювались методики цього обслуговування, в наукових статтях та виступах на наукових конференціях узагальнювався напрацьований досвід.

Зокрема, за підсумками наукового дослідження видавались тематичні випуски наукових праць, його результати висвітлювались у науково-практичному і теоретичному збірнику Міжнародної асоціації академій наук «Бібліотеки національних академій наук: проблеми функціонування, тенденції розвитку», публікувались в інших зарубіжних виданнях, а також представлені на конкурси наукових проектів з вивчення тенденцій соціокультурної трансформації українського суспільства.

Таким чином, розробка даної теми на всіх етапах здійснювалася на науковому, науково-прикладному та експериментальному рівнях.

Загалом здійснена робота з вивчення процесу оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек сприяла розвитку

бібліотечних структурних підрозділів, діяльність яких заснована на використанні електронних інформаційних технологій (СІАЗ, НЮБ, ФПУ), зростанню значення сучасних бібліотечних установ як загальносуспільних інформаційних центрів сучасної інформатизації.

Фундаментальні основи дослідження пов'язані з розробкою понять «інформація» (Н. Вінер) та «соціальна інформація» (К. Черрі, А. Урсул, В. Афанасьєв та ін.). Значним є вклад у дослідження закономірностей розвитку інформаційних процесів ряду західних теоретиків, серед яких особливо помітною постаттю є М. Кастельс.

Важливими для вивчення впливу глобальних інформаційних факторів на розвиток інформаційних процесів у постсоціалістичний період розвитку на території нових незалежних країн стали праці Р.Ф. Абдєєва, О.Г. Білоруса, О.В. Зернецької та ряду інших дослідників.

Заслуговують на увагу дослідження інноваційного компоненту бібліотечного виробництва, що проводяться вченими Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (В.І. Попика, Л.А. Дубровіної, В.Ю. Омельчука, О.В. Воскобойнікової-Гузевої, Т.П. Павлуші, К.В. Лобузної та ін.). В роботах цих дослідників узагальнюється процес впровадження електронних інформаційних технологій в бібліотечну справу, визначаються шляхи оптимізації бібліотечного обслуговування різних категорій користувачів.

В основу даної роботи покладені напрацювання, пов'язані із виконанням планової наукової теми «Інформаційно-аналітичний чинник подолання кризових явищ в українському суспільстві» (державний реєстраційний номер - 0110U000027), а також гіпотези про зростаючу роль бібліотечних установ, що освоїли електронні інформаційні технології в загальносуспільному процесі інтенсифікації інформаційних обмінів, у вирішенні завдань підвищення якості суспільно значимих інформаційних ресурсів в сучасних соціальних інформаційних мережах.

Основними публікаціями авторського колективу за проблематикою теми є: Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс. - К., 2010. – 360с.; Горовий В. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації: монографія / В. Горовий ; наук. ред. О. С. Онищенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2015. – 332 с.; Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами : політико-комунікаційний аспект : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 184 с.; Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 314 с.; Чуприна Л. Оперативна інтернет-інформація в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек України : монографія / Л. Чуприна ; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2014. – 208 с.; Костенко Л.Й. та ін. Наукова періодика України та бібліометричні дослідження : монографія / Л.Й. Костенко [та ін.] ; наук. ред.

О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ НАНУ, 2014. – 211 с. та ін.

Основна мета наукових досліджень за темою – дослідження ефективного використання електронних інформаційних технологій у забезпеченні доступу до вітчизняних та зарубіжних ресурсів за допомогою розвитку відповідних бібліотечних технологій, активізації участі сучасних бібліотек в соціальних інформаційних комунікаціях.

Завданням даної роботи було вивчення досвіду використання інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек, технологій дистантного забезпечення ними користувачів для розкриття фондів бібліотечної інформації, ознайомлення з новими електронними ресурсами глобального інформаційного простору, що можуть бути корисними для інноваційного розвитку українського суспільства за такими напрямками діяльності:

- розвиток вітчизняної політичної системи, демократизація суспільного життя в Україні;
- вдосконалення доступу всіх категорій громадян України до правової інформації, поліпшення роботиз правової самоосвіти громадян;
- розширення доступу до інформаційних ресурсів, що стосуються розвитку інституту президентства в Україні, досвіду розвитку президентської форми правління за рубежом.

Теоретичне значення роботи пов'язане із зростанням суспільної ролі наукових бібліотек як сучасних центрів наукової інформації.

Робота ґрунтується на загальнонаукових підходах до наукового пізнання (системний, структурний, порівняльний) з використанням аналітико-синтетичного осмислення фактологічного матеріалу.

Ідея дослідження полягає у підвищенні ефективності використання електронних інформаційних ресурсів як основного масиву використовуваної в сучасних умовах інформації, що забезпечують інноваційний розвиток суспільства, всіма категоріями користувачів сучасної бібліотеки.

Структура дослідження складається з 3-х етапів:

I. Аналіз науково-прикладних досліджень у сфері оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сфері (СІАЗ), у сфері формування та використання правових ресурсів (НЮБ), а також у галузі вивчення управлінської діяльності, у т.ч. інституту президентства.

II. Використання наукового доробку в сфері оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності, а також матеріалів соціологічних досліджень для вдосконалення технологій застосування інформаційних ресурсів, необхідних для інформаційного розвитку українського суспільства, для урізноманітнення і підвищення дієвості інформаційно-аналітичних продуктів СІАЗ, НЮБ та ФПУ.

III. Розробка конкретних напрямів вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності сучасних бібліотек з урахуванням одержаних даних по загальним тенденціям розвитку НТП, розвитку суспільних запитів на інформаційну продукцію та закономірності розвитку бібліотечної діяльності.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розділ I. ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТРУКТУР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Вивчення наукової та науково-прикладної діяльності із удосконалення електронних інформаційних технологій для забезпечення ефективного інформаційного обслуговування українського суспільства.

В ході вивчення наукової та науково-прикладної діяльності із удосконалення електронних інформаційних технологій співробітниками відділу політологічного аналізу СІАЗ було проаналізовано вітчизняні та зарубіжні масиви монографічної літератури, пов'язані із осмисленням процесів утвердження інформаційного суспільства в глобальних масштабах. На базі цього аналізу було виявлено певні закономірності, пов'язані із структуруванням глобального інформаційного простору. Таке структурування характеризується створенням потужних інформаційних об'єднань, орієнтованих як на збереження великих інформаційних масивів, так і на організацію їх використання.

В якості важливого фактора розвитку держав і націй в умовах посилення глобальних впливів визначено процес розвитку національних інформаційних комплексів, що є об'єднанням суб'єктів інформаційної діяльності в масштабах країни, координація діяльності яких має здійснюватися державою.

Структуризація глобальних інформаційних ресурсів за місцями їх зберігання в процесі міжнародної бібліотечної інтеграції трансформується в комплектування інформації за певними напрямками інтересів користувачів, тобто – за напрямками діяльності. При комплектуванні вітчизняних інформаційних баз інформацією глобального інформаційного простору слід враховувати ці тенденції. Поряд із цим необхідно враховувати також і нині діючі засоби структуризації, до яких в даному випадку правомірно внести наявну систему бібліотечних установ.

Оскільки інформаційні ресурси, що знаходяться в міжнародному обігу, акумулюють в собі загальносуспільний досвід, найновіші, техніко-технологічні здобутки та інші досягнення в усіх сферах суспільного життя, вони є корисними для комплектування національних інформаційних баз, можуть успішно використовуватись при належному рівні адаптації в інформаційному забезпеченні кожної конкретної нації і держави.

Водночас слід константувати недостатнє насичення вітчизняних інформаційних комунікацій актуальною інформацією, що призводить у

кінцевому підсумку до небажаних для України економічних, політичних і соціальних наслідків, а саме:

- до значного звуження наукового співробітництва з країнами світу; витіснення вітчизняних наукових установ із пріоритетних галузей у дослідження другорядної тематики і, як наслідок, поступової втрати науково-технічного потенціалу країни, що є прямою загрозою для національної безпеки;

- до відсутності рівних можливостей для реалізації наукового потенціалу вчених нашої країни в порівнянні з зарубіжними колегами, що ставить під сумнів участь України в розбудові спільного європейського науково-дослідного простору;

- до вимушеного від'їзду українських учених і фахівців на роботу за кордон, щоб отримати доступ до сучасних дослідницьких проектів та світових інформаційних ресурсів.

Як свідчить практичний досвід, в умовах наявного інформаційного комплексу в Україні найбільш ефективними структурами для відбору суспільно значимої інформації, її структурування і організації використання є бібліотечні установи.

Ефективне використання цих установ в акумуляції і використанні нових інформаційних ресурсів є також важливим фактором організації національної інформаційної безпеки.

Тому створення ефективних національних механізмів відбору, адаптації, організації збереження і впровадження глобальних інформаційних ресурсів в практику суспільного життя України є життєво необхідним напрямом сучасної діяльності в інформаційній сфері.

1.2. Аналіз технологічних здобутків вітчизняної інформатизації та популяризація їх у середовищі користувачів.

В рамках аналізу цих проблем відділ політологічного аналізу Служби здійснював:

- дослідження інформаційно-технологічних особливостей формування національного інформаційного простору в період інформаційного протистояння, функціонування національних бібліотек як суб'єктів формування національного інформаційного ресурсу, спрямованого на зміцнення інформаційного суверенітету та забезпечення інформаційної безпеки;

- аналіз специфіки формування оптимальних обсягів інформаційно-інтелектуального ресурсу для суб'єктів, що беруть участь у процесі прийняття управлінських рішень, технологій удосконалення комунікації між громадянським суспільством і владними структурами, зокрема участі у розвитку інформаційної інфраструктури електронного урядування в Україні вітчизняних бібліотек;

- вивчення особливостей функціонування інформаційного простору української економіки та технологічних можливостей інформаційно-

аналітичних підрозділів наукових бібліотек у вирішенні проблем інформаційного забезпечення економіки;

- вивчення методик удосконалення процесів підготовки інформаційно-аналітичної продукції, зокрема стосовно використання в діяльності наукових підрозділів бібліотек інформаційно-аналітичних систем, призначених для автоматизованої аналітичної обробки даних;

- узагальнення досвіду використання програмних комплексів і комп'ютерних систем з пошуку, відбору і аналізу оперативної інформації інтернет-середовища і соціальних медіа;

- дослідження специфіки збереження інтернет-інформації шляхом її консолідованого представлення в аналітичних продуктах бібліотек;

- впровадження інноваційних технологій – технологій мобільного доступу, використання платформ соціальних медіа – в систему надання доступу до національних інформаційних ресурсів, у першу чергу до бібліотечних фондів як основи формування інформаційного простору України, забезпечення бібліотеками доступу до інформації регіональної періодики в контексті специфіки розвитку регіонального сегмента ЗМІ.

Результати дослідження дали підстави для таких висновків:

1. В сучасних умовах інформаційного протистояння, ускладнених загальним процесом інформаційної глобалізації, посилюється роль бібліотечних установ як суб'єктів формування національного інформаційного простору, які з поглибленням інформатизації функціонують як універсальні інфополіси, що акумулюють, зберігають, створюють національні інформаційні ресурси, покликані сприяти консолідації української нації, вихованню патріотизму і громадянськості, та надають до них широкий доступ, використовуючи сучасні інтернет-технології.

У зв'язку з цим актуальним є формування на інтернет-платформах бібліотечних сайтів комплексних ресурсів, які акумулюють полідокументні матеріали з метою створення єдиного історико-культурного простору – бібліотеки, бібліографії, музею, галереї, – призначеного для популяризації та поширення духовної спадщини та ідей українського народу.

Разом з тим в умовах посилення інформаційного протистояння, інтенсифікації відверто ворожих зарубіжних інформаційних впливів на структуру і наповнення національного інформаційного простору дедалі більшого значення для зміцнення інформаційного суверенітету України набуває інформаційно-аналітичний напрям діяльності національних бібліотек, спрямований на представлення суспільству результатів наукового аналізу подій і процесів, що перебувають у центрі суспільної уваги, специфіки їх відображення різними інформаційними ресурсами як результату інформаційної політики провідних політичних акторів.

Підготовка і поширення такого інформаційно-аналітичного продукту через мережу бібліотечних сайтів покликана сприяти формуванню громадянами цілісного уявлення та компетентної позиції стосовно актуальних суспільно-політичних та соціально-економічних питань, особливо в умовах перетворення національного інформаційного простору на

поле інформаційної війни. Відповідно до положень Кодексу етики бібліотекаря УБА – «дотримуємося нейтральності й неупередженої позиції щодо збирання та організації доступу до інформації й надання послуг, розмежовуємо професійні обов'язки і власні інтереси, прагнемо до того, щоб особисті переконання не заважали вільному доступові користувача до інформації» – підготовлені експертні матеріали мають містити консолідовану інформацію, створену на основі опрацювання широкого кола різноманітних джерел, яка є інформаційною моделлю проблемної області, а не особистих уявлень фахівця про проблемну область. Утім, у цьому випадку першочергового значення набуває питання фахового пошуку, відбору і оцінки первинних джерел інформації, оскільки зрозуміло, що некоректно відібраний джерельний матеріал у підсумку спричинить помилкові висновки. Приклад ефективної діяльності у цьому напрямі дає досвід відділу. Так, в умовах розгортання суспільно-політичної кризи і «революції гідності» в Україні та українсько-російського протистояння на Донбасі співробітниками відділу було підготовлено і представлено в бюлетені оперативної інформації електронних видань «Резонанс», що виходить двічі на тиждень, 106 аналітичних оглядів, в яких було висвітлено такі проблемні аспекти ситуації, як євроінтеграційних рух України (2), проблема російських впливів та агресії (20), ситуація в Криму (3) і на Донбасі (5), Майдан (9) і його очікування (зокрема проведення реформ і очищення влади – 10), небезпека розколу країни та проблеми сепаратизму і збереження територіальної цілісності України (10), зарубіжна реакція на події в Україні (4), питання переформатування вітчизняного політичного поля в процесі проведення позачергових президентських та парламентських виборів (37), реформування політичної системи (4) та проблема використання інформаційних технологій в політичній боротьбі (2).

2. За наявності відповідної організації інформаційних масивів сучасні ІКТ, з одного боку, дають можливість широкого доступу всім категоріям населення до інформаційних ресурсів, у тому числі й до інформації про діяльність органів державної влади. З іншого боку – реалізація наявних технологічних можливостей у сучасній інформаційній сфері сприяє оперативному реагуванню органів державної влади на події суспільного життя, дає багатий інформаційний матеріал для висновків стосовно ефективності управлінської діяльності та шляхів її вдосконалення.

У зв'язку з цим спостерігається підвищення ролі інформаційного забезпечення органів державної влади, що передбачає якісно новий рівень технологічної організації роботи з інформаційними масивами. Відповідно до прояву цієї тенденції відбувається переосмислення значення бібліотечних установ у системі сучасної інформаційної діяльності в період інформатизації українського суспільства. Сьогодні сфера їх діяльності розширюється завдяки реалізації ролі не лише традиційних книгозбірень, а й активних суб'єктів інформаційного процесу, важливих посередників між всезростаючими обсягами продукованої суспільством різноманітної інформації, глобальними інформаційними ресурсами і користувачами.

Практика бібліотек у сфері виробництва інформації про інформацію на сьогодні проявилась у досить широкому спектрі видів інформаційно-аналітичних продуктів, оптимальних для інформаційного забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування. На сьогодні основні види інформаційно-аналітичних продуктів розподіляються за методом опрацювання інформації (фактографічні, реферативні, повнотекстові матеріали, інформаційно-аналітичні, аналітичні, експертно-прогнозні); за багатоцільовим призначенням інформації (тематичні, проблемно-орієнтовані БД за галузями суспільної діяльності, за об'єктами аналітичних досліджень, за персоналіями тощо).

Тематичний спектр створюваних бібліотеками БД є різноманітним і відповідає інформаційним запитам органів державної влади. Критеріями оцінки інформації БД стали її актуальність, наукова і пізнавальна цінності, а також результати запитів органів державної влади.

Виробництво відповідними структурами бібліотек досить широкого спектра видів інформаційно-аналітичних продуктів, оптимальних для інформаційного забезпечення державної управлінської діяльності, свідчить про наявність окремих підходів до організаційно-технологічної складової бібліотечного інформаційно-аналітичного забезпечення своїх користувачів.

На сьогодні ці підходи включають три основні групи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади, та методики його реалізації. Перша група бібліотечного інформаційно-аналітичного забезпечення пов'язана з діяльністю органів державної влади стратегічного характеру, перспективами розвитку держави. Друга – оперативного чи тактичного характеру. Третя – надзвичайного (екстремального), необхідністю запобігання й усунення наслідків природних (техногенних) факторів, гострих соціально-політичних проблем. У зв'язку з цим бібліотечне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади доцільно організовувати як структуру взаємопов'язаних інформаційних, аналітичних, прогнозних (експертних) підрозділів.

Організаційно-методичні основи зазначених груп бібліотечного інформаційно-аналітичного забезпечення включають: удосконалення методик пошуку первинного фактологічного матеріалу в умовах освоєння всезростаючих масивів інформації; розвиток методик аналітико-синтетичної обробки інформації в напрямі забезпечення її оперативності, достовірності, об'єктивності, релевантності; удосконалення технологій інформаційного моніторингу актуальних питань розвитку усіх сфер українського суспільства; розробку і впровадження спеціальних інформаційно-інтелектуальних підходів до опрацювання первинної інформації, що передбачають засвоєння та аналіз необхідних обсягів наукових, науково-експертних знань, їх синтез та трансформування в аналітичні матеріали бібліотек.

Перспективи діяльності бібліотек у напрямі вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення процесу оптимізації роботи органів державної влади пов'язані із впровадженням нової політики управління державотворенням в Україні, нових механізмів відносин між суспільством і

владними структурами на принципах електронного урядування та впровадження електронної демократії.

3. Зміцнення державного суверенітету в Україні потребує, серед іншого, розв'язання проблеми модернізації вітчизняної економіки. У зв'язку з цим актуальним є залучення до вирішення нагальних питань економічного розвитку таких переваг наукової бібліотеки в організації аналітичної підтримки розвитку економіки як органічне поєднання її фондів, включаючи доступ до ресурсів Інтернету, кваліфікованих кадрів та інфраструктури з обслуговування читачів. При цьому завдяки технологіям аналітичної обробки інформаційних масивів можуть бути розв'язані такі завдання інформаційного забезпечення економіки, як правильне тлумачення кодів і контексту повідомлень, подолання прагматичного інформаційного шуму, вирішення проблеми невизначеності в розвитку економіки.

4. У контексті пошуку шляхів оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності з метою забезпечення належного інформаційного супроводу процесів суспільних трансформацій перспективним є впровадження в практику інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек використання інформаційно-аналітичних систем. На відміну від інформаційно-пошукових систем, які призначені для зберігання, пошуку та надання інформації користувачеві, інформаційно-аналітичні системи – це особливий клас інформаційних систем, які призначені для аналітичної обробки даних, а не для автоматизації повсякденної діяльності організації.

Застосування сучасних інформаційних технологій в роботі інформаційно-аналітичних підрозділів наукових бібліотек, зокрема, розглянутих аналогів інформаційно-аналітичних систем, дасть змогу не тільки накопичувати та аналізувати інформацію засобів масової інформації, але й безпосередньо добувати її за допомогою програмних засобів, а також моделювати та прогнозувати розвиток ситуації. Доцільним уявляється й використання методів комп'ютерного моделювання, яке полягає у проведенні серії обчислювальних експериментів на комп'ютері, метою яких є аналіз, інтерпретація та співставлення результатів моделювання з реальною поведінкою об'єкта, що вивчається, та, за необхідності, наступне уточнення моделі тощо.

5. З огляду на стрімкий розвиток інформаційного середовища соціальних медіа постає завдання відпрацювання методик залучення розміщеної в ньому інформації в процес підготовки інформаційно-аналітичної продукції, зокрема впровадження в практику інформаційно-аналітичної діяльності використання технологій моніторингу інтернет-інформації соцмереж.

Система інтернет-моніторингу дає змогу якомога раніше зрозуміти можливі проблеми і спробувати мінімізувати негативні наслідки при економічному витрачанні часових ресурсів управлінських структур.

Інтернет-моніторинг є ефективним інструментом при проведенні антикризових заходів, адже останнім часом реакція громадськості в першу чергу проявляється саме в Інтернеті, з огляду на що своєчасне виявлення

електронних публікацій відповідного характеру дає можливість оперативно відстежити тенденції, які намічаються і вжити необхідних заходів.

Моніторинг соціальних мереж може здійснюватись у ручному режимі або автоматично за допомогою спеціальних програм і платформ. Моніторинг як в ручному, так і в автоматичному режимі здійснюється за допомогою використання спеціальних сервісів, таких як, наприклад, «Google Alert» та «Яндекс.Блоги» для ручного моніторингу та IQBuzz, YouScan, «Крібрум», Wobot, SemanticForce та ін. для автоматичного.

В цілому, аналіз текстів соцмереж і блогосфери дозволяє відповісти в рамках конкретної теми на такі питання:

- яка інформація про подію переважно циркулює в соціальних медіа, які події впливають на масштаби та інтенсивність дискусій;
- яка динаміка масштабів обговорень теми і підтем, існуючих в її рамках;
- які питання, пов'язані з темою, привертають увагу аудиторії. Як розподілені теми і підтеми в рамках цільової аудиторії;
- яка кількість представників аудиторії впливає на обговорення теми і чому;
- яка частка позитивних / нейтральних / негативних коментарів у загальному обсязі обговорення. Що саме викликає позитивну і негативну реакцію аудиторії;
- особливості дискурсу в рамках обговорюваної теми (меми, жаргонізи тощо).

Для забезпечення ефективності проведення моніторингу і системного вирішення поставлених перед ним завдань доцільною є організація трирівневої системи моніторингу, яка складається з перманентного (перший рівень), періодичного (другий рівень) і стратегічного (третій рівень) моніторингів.

Перший рівень моніторингу дає змогу оперативно реагувати на негативну інформацію, щойно вона з'являється в інформаційному просторі соціальних медіа, а також вирішувати питання, які будуть актуальними коротким терміном. Залежно від кількості згадувань такий моніторинг здійснюється від трьох до десяти разів на день. При цьому моніторинг першого рівня не потребує глибокої аналітики.

Головне завдання періодичного моніторингу – проаналізувати тенденції в інформаційному полі за минулий період (як правило, береться відрізок часу від одного до чотирьох тижнів). Зокрема, визначити, з якими інформаційними приводами найчастіше згадувалась пошукова проблематика за минулий період, які події були сприйняті позитивно, а які негативно, наскільки збільшилася/зменшилася кількість згадок пошукової теми за минулий період, наскільки змінилося співвідношення позитивних/негативних згадок. Отже, завдання другого рівня моніторингу – визначення динаміки змін інформаційного поля стосовно пошукової проблематики.

Завданням стратегічного моніторингу є осмислення загального інформаційного поля навколо пошукової проблематики, основних тенденцій,

закономірностей, потенційних можливостей і небезпек. При цьому аналізується весь масив даних, отриманих в результаті моніторингу без обмеження конкретним періодом.

6. Стрімкий розвиток інформаційного сегменту інтернет-середовища з одного боку і обмежені можливості вітчизняних бібліотек щодо архівування інформації мережевого простору – з іншого, обумовлюють необхідність широкого використання в бібліотечній практиці підготовки аналітичних продуктів бібліотек як технології збереження і представлення мережевої інформації в консолідованому вигляді, створення консолідованої інформації, яка одержана з декількох джерел та системно інтегрованих різнотипних інформаційних ресурсів, які в сукупності наділені ознаками повноти, цілісності, несуперечності та складають адекватну інформаційну модель проблемної області з метою її аналізу опрацювання та ефективного використання в процесах підтримки прийняття рішень.

7. З метою підвищення ефективності діяльності бібліотек з популяризації їх фондів та послуг як стратегічного ресурсу функціонування вітчизняного інформаційного простору перспективним є впровадження в бібліотечну практику сучасних інноваційних технологій – мобільних технологій, відеохостингу, технологій соціальних медіа.

Зокрема провідними бібліотеками України активно використовуються можливості мережевих технологій з метою вдосконалення форм інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів, надання доступу до своїх фондів і різноманітних інтернет-ресурсів.

В контексті поширення в бібліотеках мобільних технологій актуальним є використання в діяльності бібліотечних установ QR-кодів як ефективного способу надання додаткової інформації для читача, а також в якості інноваційної технології для сприяння популяризації книг, авторів та бібліотеки. QR-код – це один з видів матричного (двомірного) коду (2D-barcode). «QR» – скорочення від «QuickResponse», «Швидкий відгук», тобто QR-код покликаний швидко доносити зашифровану інформацію до користувача. Сьогодні за допомогою використання QR-кодів бібліотеки дають змогу користувачам перейти на сайт автора книги або на тематичні сайти, що мають відношення до книги, або тем, які дана книга охоплює, зорієнтуватись в бібліотеці та її послугах, взяти участь в різноманітних інтелектуальних естафетах, іграх, квестах, вікторинах, скачати на свій пристрій електронну книгу або іншу потрібну інформацію.

Перспективним є, також, створення бібліотечних буктрейлерів – коротких відео, які створюють візуальну презентацію книги або іншого інформаційного ресурсу. У зв'язку з цим вимагає особливої уваги вирішення завдання зі створення системи обліку, зберігання й систематизації буктрейлерів, що задовольняли б персональні інформаційні запити читачів різних груп та верств населення.

1.3. Розробка інформаційно-аналітичної проблематики, пов'язаної з актуальними подіями сучасності (ситуацією на Сході України, негативними впливами на інформаційний простір України, економічними і соціальними проблемами в державі), вивчення досвіду використання напрацювань НТП для нейтралізації зовнішньої інформаційної агресії стосовно України, дослідження значення бібліотечних установ у цих процесах.

В рамках аналізу цих проблем відділ політологічного аналізу СІАЗ здійснював:

- дослідження специфіки державної інформаційної політики щодо консолідації та забезпечення інформаційної безпеки національного інформаційного простору, протидії негативним інформаційним впливам в період інформаційного протистояння, діяльності наукових установ та національних бібліотек як суб'єктів формування національного інформаційного ресурсу, спрямованого на зміцнення інформаційного суверенітету та забезпечення інформаційної безпеки;

- аналіз специфіки формування оптимальних обсягів інформаційно-інтелектуального ресурсу для суб'єктів, що беруть участь у процесі прийняття управлінських рішень, технологій удосконалення комунікації між громадянським суспільством і владними структурами, зокрема участі у розвитку інформаційної інфраструктури електронного урядування в Україні вітчизняних бібліотек;

- вивчення особливостей функціонування інформаційного простору української економіки та технологічних можливостей інформаційно-аналітичних підрозділів наукових бібліотек у вирішенні таких проблем інформаційного забезпечення економіки;

- вивчення методик удосконалення процесів підготовки інформаційно-аналітичної продукції, зокрема стосовно використання в діяльності наукових підрозділів бібліотек інформаційно-аналітичних систем, призначених для ефективного пошуку інформації, відбору і аналізу оперативної інформації інтернет-середовища і соціальних медіа;

- дослідження специфіки збереження інтернет-інформації шляхом її консолідованого представлення в аналітичних продуктах бібліотек;

- впровадження інноваційних технологій – використання платформ соціальних медіа – в систему підготовки інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек, забезпечення бібліотеками доступу до інформації регіональної періодики в контексті специфіки розвитку регіонального сегмента ЗМІ.

Результати дослідження дали підстави для таких висновків:

1. Сучасний інформаційний розвиток, інформатизація суспільства є важливою складовою розширення можливостей для доступу до інформації, для задоволення відповідних інформаційних потреб не тільки на рівні політичних перетворень, відстоюванні того чи іншого політичного вибору в процесі демократизації, а й на всіх інших рівнях суспільної діяльності, що зрештою і забезпечують в комплексі суспільний прогрес.

Інформаційним підґрунтям національного розвитку в рамках незалежної держави є загальнодержавні й національні інформаційні ресурси, які формуються в інтересах власного суспільного розвитку і, водночас, зазнають як позитивного, так і негативного впливу з боку глобального інформаційного середовища. Останнє актуалізує проблему як ефективності державного контролю за надходженням в національний інформаційний простір шкідливої інформації, так і продуктивного використання інформаційних ресурсів в інтересах прогресивних перетворень. Вирішення цієї проблеми має забезпечити ефективна державотворча інформаційна політика, спрямована на формування, ефективне функціонування та захист національного інформаційного простору, який став би, з одного боку, проявом, з іншого – підґрунтям та інформаційним середовищем державного розвитку, на забезпечення інформаційного суверенітету держави як організаційної основи та необхідної умови існування і розвитку певної спільноти в межах держави.

2. Здійснення державотворчої інформаційної політики передбачає партнерську взаємодію держави і громадянського суспільства на основі ідеології державотворення як засобу духовної консолідації суспільства, упередження і гасіння соціально небезпечних конфліктних ситуацій і має забезпечуватись злагодженою діяльністю в різних напрямках (консолідації вітчизняного інформаційного простору, впливу на інфопростір потенційних противників та світовий інфопростір у формуванні міжнародного ставлення до України та її відносин з іншими суб'єктами міжнародної політики) і площинах (офіційній, дипломатичній, науковій, культурно-освітній, громадській).

Основою для партнерської взаємодії держави і громадянського суспільства у процесі здійснення державотворчої інформаційної політики є застосування продуктивного підходу до управління інформаційно-комунікаційними потоками та духовна консолідація суспільства, у першу чергу національної еліти як рушія національного розвитку, на засадах ідеології державотворення.

Налагодженню ефективної партнерської взаємодії між державою і громадянським суспільством в інформаційній сфері сприятиме інституціоналізація такої взаємодії у вигляді Координаційної Ради при Міністерстві інформаційної політики, до якої входили б як урядовці, так і науковці, громадські діячі та експерти, а також забезпечення відповідної законодавчої бази, яка формалізувала б напрями і форми такої взаємодії.

3. Впливовими суб'єктами державотворчої інформаційної політики, значення яких в Україні на разі недооцінене як органами державної влади, так і громадськістю, є інформаційно-аналітичні структури, зокрема й інформаційно-аналітичні підрозділи, створені в структурі бібліотечних установ. Бібліотечні інформаційно-аналітичні продукти – аналітичні звіти, огляди, експертні оцінки – на замовлення владних структур стають ефективним інструментом інформаційного супроводу процесу прийняття управлінських рішень, створюючи необхідне інформаційне підґрунтя для усвідомлення управліннями суспільних очікувань і потреб, наявного балансу

вимог та підтримки, основних факторів впливу на ситуацію і механізмів їх використання, можливих сценаріїв розвитку та наслідків їх реалізації.

Ефективному використанню інтелектуального капіталу інформаційно-аналітичних структур сприятиме налагодження корпоративної взаємодії між ними – координації зусиль, обміну досвідом та інформацією, спільної реалізації проектів в умовах рівних можливостей, забезпечених державою. Така корпоративна взаємодія стане організаційно-технологічною основою для синергії інтелектуальних капіталів різних інформаційно-аналітичних служб і формування у підсумку потужної інтелектуальної платформи процесу ухвалення управлінських рішень, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики і вирішення питань національної безпеки, ефективної комунікації між державою та громадянським суспільством.

4. Одним із шляхів забезпечення ефективної партнерської взаємодії у сфері реалізації інформаційної політики між державою і громадянським суспільством є розвиток електронного урядування із широким використанням у процесі його здійснення інформаційного потенціалу бібліотечних установ, які забезпечують необхідну якість ефективного використання інформаційно-інтелектуальних ресурсів з метою створення консolidованої інформації для сфери державного управління та органів місцевого самоврядування. Сьогодні справедливо мову вести про те, що:

- бібліотечне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності владних структур передбачає реалізацію комплексу заходів, які розглядаються як інструмент розвитку системи інформаційних зв'язків шляхом оптимальної структуризації інформаційних масивів баз даних суспільно значущої аналітичної інформації, введення необхідних і достатніх її обсягів у сферу діяльності органів державної влади з метою сприяння обміну інформацією, на основі якого керівництво отримує відомості, необхідні для прийняття ефективних рішень, знання ситуації в кожний момент часу;

- участь бібліотек в інформаційному процесі розвитку електронного урядування пов'язана зі сприянням розвитку електронних інформаційних комунікацій між органами державної влади, місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, бізнесом і громадськістю, що у свою чергу передбачає активізацію участі громадян та впливових громадських інституцій у прийнятті державних рішень, визначенні вектору поступу країни тощо на основі використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті для розвитку даного напрямку бібліотечно-інформаційної діяльності важливим є вдосконалення усього комплексу технологічних напрацювань, розширення відповідного бібліотечного контенту з питань електронного урядування в мережі Інтернет, виробництво відповідних інформаційних продуктів чи надання послуг, створення нових, більш зручних засобів доступу до державної інформації та послуг, що сприяє активізації участі громадян в державному управлінні. Актуальності набуває застосування в бібліотечній практиці інтерактивних технологій, впровадження нових форм дистантного обслуговування – забезпечення доступу до баз даних офіційної і правової

інформації регіонального та державного значення, які знаходяться за межами бібліотеки, а також впровадження нових форм інтерактивної інформаційної взаємодії між громадянами і органами державної влади та місцевого самоврядування на основі використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечній практиці.

При цьому доцільно зробити уточнення, що участь бібліотек в інформаційному процесі розвитку електронного урядування має орієнтуватися на задоволення потреб громадськості, бізнесу, як одних із суб'єктів електронного урядування.

5. Налагодження корпоративної взаємодії і об'єднання зусиль інформаційно-аналітичних структур бібліотек із бізнес-середовщем, професійними об'єднаннями банкірів, страховиків, юристів, політологів сприяє розширенню науково-інформаційної бази економічної діяльності в країні, розвитку національного інформаційного простору та суспільства. Спільна практика підготовки інформації та залучення партнерів з числа бібліотечних працівників, аналітиків, безпосередніх учасників економічних відносин, державних службовців до її використання надає можливість створювати суспільні відносини, яким будуть характерні такі риси як виваженість, достовірність, об'єктивність, що сприятиме мінімізації інформаційних ризиків розвитку економіки і підвищенню економічної компетентності населення.

Актуальним є залучення до вирішення нагальних питань економічного розвитку таких переваг наукової бібліотеки в організації аналітичної підтримки розвитку економіки як органічне поєднання її фондів, включаючи доступ до ресурсів Інтернету, кваліфікованих кадрів та інфраструктури з обслуговування читачів. При цьому завдяки технологіям аналітичної обробки інформаційних масивів можуть бути розв'язані такі завдання інформаційного забезпечення економіки, як правильне тлумачення кодів і контексту повідомлень, подолання прагматичного інформаційного шуму, вирішення проблеми невизначеності в розвитку економіки.

6. Поряд із завданням із забезпечення належного інформаційного супроводу економічних процесів у державі важливим з огляду на нинішню ситуацію на Донбасі і в Криму є, також, вирішення питання формування інформаційної бази для здійснення ефективної регіональної політики. Сучасні регіональні аспекти розвитку Української держави актуалізують питання врахування регіональної специфіки у визначенні інформаційної політики і формування бібліотеками відповідної інформаційної бази, одним з елементів якої є інформація регіональних ЗМІ.

Сьогодні, незважаючи на фінансові обмеження, які ускладнюють комплектування бібліотечних фондів у достатній мірі, бібліотеки докладають зусиль для забезпечення потреб комплектування інформацією регіональних періодичних видань, використовуючи потенціал електронної періодики та інтернет-технології. Проблему виявлення й наближення до користувача необхідної інформації з документальних масивів електронних регіональних ЗМІ вирішують інформаційно-аналітичні структури бібліотек. Працюючи з

періодичними виданнями, бібліотечні фахівці влаштовують виставки, у тому числі й електронні, складають рекомендаційні бібліографічні і вебліографічні списки джерел, здійснюють друковані та електронні добірки фактографічного матеріалу, створюють картотеки статей.

Водночас забезпечення доступу до електронних джерел – лише одна ланка роботи бібліотек. У контексті розгляду питання забезпечення попиту користувачів на періодичну пресу постає питання збереження електронної інформації, яка з Інтернету постійно видаляється, а також доступу до архівів випусків попередніх років, що відкриті для користування в Інтернеті з обмеженнями, або закриті. Роботу зі створення такої бази інформації регіональних ЗМІ систематично здійснюється Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ у процесі підготовки електронного щоденного видання «Регіони сьогодні», матеріали якого дають змогу дізнатися про політичну, економічну й соціальну ситуацію та основні події в усіх областях України.

Загальнодоступність бібліотечних установ та їх інформаційно-ресурсні можливості, досвід роботи з інформацією дає можливість констатувати, що бібліотеки стали ефективним посередником між інформаційними ресурсами та користувачами. Наповнюючи національний інформаційний простір якісною, достовірною інформацією та мінімізуючи інформаційні шуми, бібліотеки на сьогодні виступають як стабілізуючий соціальний фактор, що забезпечує соціальну стійкість та є вирівнюючим інформаційні можливості різних категорій населення фактором.

7. На загальнонаціональному рівні в сучасних умовах інформаційного протистояння, ускладнених загальним процесом глобалізації, посилюється роль бібліотечних установ як суб'єктів формування національного інформаційного простору, які з поглибленням інформатизації функціонують як універсальні інфополіси, що акумулюють, зберігають, створюють національні інформаційні ресурси, покликані сприяти консолідації української нації, вихованню патріотизму і громадянськості, та надають до них широкий доступ, використовуючи сучасні інтернет-технології.

У зв'язку з цим актуальним є формування на інтернет-платформах бібліотечних сайтів комплексних ресурсів, які акумулюють полідокументні матеріали з метою створення єдиного історико-культурного простору – бібліотеки, бібліографії, музею, галереї, – призначеного для популяризації та поширення духовної спадщини та ідей українського народу.

Стрімкий розвиток новітніх інформаційних, комп'ютерних, телекомунікаційних технологій відкриває принципово нові можливості бібліотекам в організації доступу до бібліотечних фондів, продуктів та послуг як чинника консолідації національного інформаційного простору.

Якісне всебічне наповнення національного інформаційного простору, що здійснюється бібліотеками з використанням дистантних форм, є важливою ланкою в розвитку інформаційного суспільства та представлення України в глобальному інформаційному просторі. Розвиток дистантного інтернет-обслуговування, зокрема шляхом широкого впровадження в

бібліотечну практику мережевих технологій та технологій мобільного зв'язку, розширення внаслідок цього можливостей користувачів для отримання потрібних їм інформаційних продуктів та послуг сприятиме демократизації бібліотечної діяльності, формуватиме в суспільній свідомості уявлення про установи інформаційної сфери як про гарантів демократії, центри освіти і культури, що забезпечують вільний і рівний доступ до накопичених людством знань.

8. Необхідною передумовою забезпечення дистантного користування фондами бібліотек і їх участі в процесі консолідації національного інформаційного простору є створення електронного бібліотечно-інформаційного ресурсу, одним з джерел поповнення якого є інтернет-середовище. Враховуючи, що джерела інформації в мережі Інтернет розрізняються за способом подання відомостей, а отже, і за методом доступу до них, здійснення ефективної бібліотечно-інформаційної діяльності вимагає вдосконалення організації процесу пошуку за допомогою сучасних пошукових систем. Саме інформаційне наповнення, зрештою, виявляється вирішальним при відборі та використанні джерел, тому доцільним є використання в бібліотечно-інформаційній діяльності тих пошукових систем, які спеціалізуються на тематичній інформації, новинах, наукових публікаціях чи довідковій інформації розвиватимуться, пропонуючи нові можливості у використанні.

У перспективі можна прогнозувати активний розвиток пошукових засобів, які приділятимуть основну увагу авторитетності та достовірності джерел, мінімізації «інформаційного шуму» з метою отримання дійсно достовірної релевантної наукової інформації при мережевому пошуку. З іншого боку, для повноцінного пошуку в мережі Інтернет та моніторингу достовірності електронних джерел для аналітиків необхідним є врахування особливостей використання пошукових систем та додаткових пошукових засобів для вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності.

9. Проблема пошуку в інтернет-середовищі потрібної для підготовки інформаційно-аналітичного продукту інформації доповнюється необхідністю вирішення завдання із вироблення методик ефективного опрацювання такої інформації та її архівування. Зокрема, це стосується вивчення і збереження інформації веб-сайтів та мережевих сторінок політичних партій з метою її подальшого використання при підготовці наукових і науково-аналітичних матеріалів.

З огляду на це зростає роль інформаційно-аналітичних служб бібліотек, одним з напрямів діяльності яких є збереження інформації інтернет-ресурсів, зокрема партійних ЗМК, шляхом аналітико-синтетичного перетворення первинної інформації і підготовки консолідованої інформації, представленої в інформаційно-аналітичних продуктах бібліотек.

Використовуючи мережеві сторінки і сайти політичних партій як джерело підготовки інформаційного продукту, аналітики можуть робити висновки стосовно основних меседжів, які експлуатуються партіями під час виборчих кампаній і в період між виборами, динаміки рейтингу партії, її

підтримки з боку виборців у різних регіонах країни, позицій і перспектив партійних лідерів, розбудови партійної мережі. Найбільш показовими критеріями для цього виступають кількість вподобань партійної сторінки в мережі (хоча цей показник не обов'язково свідчить про підтримку політичної сили, він однозначно засвідчує її впливовість), кількість та характер коментарів під розміщеними на сторінці повідомленнями, кількість уподобань повідомлень, та кількість їх перепублікацій відвідувачами сторінки. Останнє також засвідчує той контент, який на разі є цікавим користувачам мережі і ілюструє суспільні очікування.

При цьому посилюється роль бібліотеки як структури, що «фільтрує» інформаційні потоки, відбираючи для зберігання лише справді корисні для суспільства інформаційні ресурси. Разом з тим, будучи інституцією, що акумулює та систематизує документовану інформацію та володіє методами її пошуку та опрацювання, бібліотека має можливість спрямовувати свої зусилля на виробництво нових інформаційних продуктів і послуг, які б допомагали суспільству ефективніше використовувати інформацію для свого розвитку. Таким чином, бібліотека перетворюється на каталізатор генерування нових знань і стає одним з найважливіших факторів у соціокомунікативній діяльності суспільства.

10. Можливості використання сучасних інтерактивних технологій у бібліотечно-інформаційному виробництві створили умови для співавторства бібліотеки та користувача, використання в процесі бібліотечного обслуговування інтелектуального потенціалу користувачів, їх залучення в процес інфотворення, зокрема, в процесі функціонування бібліотечних сторінок у соціальних мережах. Такі характеристики бібліотечних сторінок в соціальних медіа, як оперативність, мобільність, різноформатність, регулярність, реагентність, інтерактивність, у поєднанні з комплексним характером представленої в них інформації, яка може бути використана багаторазово з метою задоволення інформаційно-комунікаційних потреб користувачів, аргументують доречність трактування мережевих сторінок бібліотек як багаторівневого комплексного інтегрованого бібліотечно-інформаційного продукту.

Останнє актуалізує питання вироблення певних стандартів і вимог до сторінок бібліотек в соціальних медіа, які б підтверджувалися відповідними нормативними документами. Це дало б можливість значно підвищити якість вказаних інформаційних продуктів і надало б позитивної динаміки процесу комунікації бібліотеки з користувачами. З іншого боку, суттєвим стимулом такої динаміки стала б розробка норм часу, оплати праці та кваліфікаційних вимог до бібліотечних фахівців, які виконують роботу зі створення, наповнення та підтримки функціонування сайтів та мережевих представництв бібліотек. Такі стандарти у бібліотечній системі України поки що не розроблені, тому створення сайтів і представництв бібліотек у соціальних мережах відбувається з урахуванням загальноприйнятих вимог до їх функціонування, а їх інформаційне наповнення часто визначається бібліотечними працівниками інтуїтивно.

Визнаючи виняткову роль бібліотечно-інформаційного виробництва у процесі забезпечення суспільства якісною і ефективною інформацією, варто спрямовувати зусилля сучасних бібліотек на його всебічне вдосконалення, яке з одного боку, має бути засноване на вивченні процесу розвитку традиційних інформаційних продуктів бібліотек, а з іншого – спрямоване на теоретичне обґрунтування, створення та поширення інноваційних бібліотечних інформаційних продуктів, пов'язаних з впровадженням інтернет-технологій.

Загалом аналіз функціонування бібліотечно-інформаційних інституцій в умовах впливів на інформаційно-комунікаційні процеси, що спостерігаються в національному інформаційному просторі, глобалізаційних чинників та поширення інтернет-технологій дає підстави для висновку стосовно необхідності широкого впровадження в бібліотечну практику принципів корпоративної взаємодії, синергетичності ресурсів, платформ і технологій та інтерактивності продуктів і послуг як адаптаційних інструментів, що забезпечують збереження в сучасних умовах суспільної ролі бібліотеки і виконання нею свого соціального призначення як інформаційної бази суспільного розвитку.

РОЗДІЛ II. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНІВ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

2.1. Використання інформаційних ресурсів соціальних мереж у задоволенні запитів на політичну, економічну та соціальну інформацію.

При розробці даної наукової теми співробітники СІАЗ НБУВ враховували те, що однією з характерних особливостей у розвитку інформаційних процесів є формування соціальних мереж, які в останні десятиліття набувають все більш зростаючого значення в розвитку загальнодержавної інформаційної системи.

На даному етапі розвитку, очевидно, їх можна розглядати як технологічні комплекси організації і управління обмінами електронною інформацією між суб'єктами соціальних відносин, призначені для забезпечення горизонтального спілкування зацікавлених у ньому абонентів, об'єднаних спільними інтересами, інформаційними потребами та навиками спілкування.

Таке формулювання дає уявлення про соціальні мережі як про :

- організовані і керовані інструменти спілкування на основі використання електронних інформаційних технологій (інтернету);
- мережі соціального спілкування саме одновимірних за характеристиками суб'єктів, тобто, спілкування на горизонтальних рівнях організації;
- інформаційні технологічні комплекси, що об'єднують абонентів зі спільними інтересами і потребами та відповідною технічною підготовкою, що на сьогодні вже розширює учасників інформаційних обмінів.

З розвитком технологічних можливостей мереж і їх усвідомлення користувачами дана сфера горизонтальних інформаційних обмінів стала все ширше використовуватись між одновимірними соціальними структурами суспільства: між науковими установами чи фірмами, між керівництвом населених пунктів чи політичних партій тощо. Чимало сервісів інтернету з набором телекомунікаційних зв'язків автоматично формують і використовують соціальні мережі, створюючи при цьому новий вид автоматизованого сервісу – соціально-мережеві послуги (Social Networking Service). Спеціалісти прогнозують, що процес розвитку соцмереж трансформується в нові проекти - нішеві, створені під запити окремих груп користувачів та їх специфічні потреби. Соціальні мережі вбудовуються в існуючі технології комунікації. Крім технологізації можна говорити про виникнення мереж нового типу - e-mail мереж, що активно відпрацьовуються нині такими гігантами інтернету як Google и Yahoo!

Соціальні медіа стають одним з інструментів горизонтального структурування суспільства і є, по суті, відображенням процесу формування громадянського суспільства на базі розвитку електронних інформаційних

технологій. Процеси конвергенції мережевих технологій, мобільних засобів зв'язку, мобільних комп'ютерів і систем геопозиціонування сприяють усе більш повній залученості мільйонів людей у мережевий простір, що створює умови для використання їх творчого потенціалу для вирішення наукових, суспільно значущих проблем. При цьому формується новий рівень соціокультурної реальності, комплексний аналіз її як технологічних, так і соціокультурних засад стає сьогодні однією з найважливіших умов адекватного розуміння сучасного суспільства дослідниками будь-якої сфери суспільної діяльності. Використання соціальних мереж з метою накопичення і передачі знань, економічної, соціально-політичної та іншої інформації стає суспільно значимим явищем, що обіцяє суттєві перспективи в сфері інформатизації. При цьому мережі впроваджуються на критично важливих ділянках процесу обробки знань – генерації ідей, опрацювання великих обсягів інформації, інноваційному менеджменті. Оскільки інтелектуальний контент, що міститься в соціальних наукових мережах є новим типом інформаційних ресурсів і становить частину національного інтелектуального капіталу, актуальним є завдання його всебічного вивчення, пошук оптимальних шляхів збереження і використання в інтересах розвитку суспільства.

Досвід використання інформації соціальних мереж у бібліотечній практиці НБУВ засвідчує необхідність:

- 1) розробки стратегії входження бібліотечних структур в систему соціальних мереж, а також форм активної діяльності в мережах з урахуванням інтересів всіх категорій користувачів;
- 2) налагодження постійного моніторингу вивчення інформаційних запитів користувачів мереж;
- 3) розробка методик фіксації інформації соціальних мереж у бібліотечних фондах та використання даної інформації у бібліотечній інформаційно-аналітичній діяльності;
- 4) вивчення проблеми інформаційної безпеки у соціальних мережах.

Нині інформація соціальних мереж та блогерська інформація активно використовується у роботі інформаційних підрозділів НБУВ, у т.ч. СІАЗ, зокрема при написанні інформаційно-аналітичних матеріалів, випуску інформаційних бюлетнів тощо. Слід також зазначити, що одне з видань СІАЗ безпосередньо стосується даної проблематики – «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки».

2.2. Вивчення проблеми використання інформаційного ресурсу соціальних мереж в інтересах розвитку інформатизації та соціально-економічного і культурного розвитку.

У своїй діяльності відділ оперативної інформації СІАЗ НБУВ постійно звертається до аналізу соціальних медіа як важливого джерела наукової, економічної, політичної інформації для управлінської сфери. Досвід

використання органами державної влади інформаційно-аналітичних матеріалів на базі інформації соціальних медіа, підготовлених Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ, показав практичну значущість інформаційного супроводу мережеских процесів для усвідомлення їх ролі як одного з індикаторів суспільних настроїв та вироблення відповідних моделей реагування.

Протягом звітного періоду вивчалася проблема використання інформаційного ресурсу соціальних мереж в інтересах інформатизації та соціально-економічного і культурного розвитку. Зокрема, ролі соціальних медіа у формуванні національного інформаційного ресурсу управлінської діяльності.

У ході дослідження з'ясовано:

1. Однією з тенденцій розвитку сучасних соціальних медіа (СМ) є активна інтеграція управлінських структур у віртуальне середовище сервісів Web.2, що супроводжується напрацюванням нових форм і моделей інтенсифікації соціального партнерства, розбудовою системи електронного самоврядування, накопиченням соціального капіталу, формуванням національних інформаційних ресурсів.

Ці взаємопов'язані процеси зумовлені інформаційно-технологічними та глобалізаційними зрушеннями у світовій системі. Розвиток соціальних медіа розглядається як поєднання нових технологічних можливостей з потребою індивіда до самореалізації, самовираження, спілкування. Водночас структурна трансформація владних систем і механізмів змушує уряди, фахівців шукати альтернативні моделі управлінської діяльності, адаптовані до якісно нового стану світової системи. Відповіддю на сучасні виклики стала поява нових теоретичних і практичних моделей державного управління, зокрема «нового державного менеджменту», теорії «суспільно-політичних мереж» та концепції нового способу управління «врядування».

2. Мережеский підхід до державного управління змінює погляд на роль і місце держави у системі виробництва суспільних благ. На відміну від ідеї домінування та незалежності ієрархічно побудованої системи державного управління в теорії суспільно-політичних мереж державні інститути розглядаються в ситуації рівноправності, тісної взаємозалежності, координації інтересів і обміну ресурсами з іншими громадськими та приватними агентами, залученими у процес ухвалення та реалізації політичних рішень, які б задовольнили всі сторони колективних дій.

Спостерігається кілька основних напрямів взаємодії соціальних медіа і управлінських структур: їх взаємointegraція у віртуальному середовищі, активне використання СМ як джерела інформації для управлінської діяльності, розвиток електронного самоврядування на базі сервісів Web.2, пошук прийнятних форм реалізації ідей громадянського суспільства і соціального партнерства, зокрема через накопичення соціального капіталу.

Соціальні медіа стають важливим елементом розвитку електронного врядування як складової формування громадянського суспільства.

3. Gov 2.0 спрямований на трансформацію самої системи соціальних взаємодій та внутрішньої логіки державного управління у всіх її проявах. Gov 2.0 дає змогу державі взаємодіяти із суспільством на тих рівнях, які до того часу були або не доступними, або вкрай ускладненими: оперативно врахувати думки зростаючої кількості суб'єктів політичних відносин (мікросоціальні групи, організації та окремі громадяни з високим рівнем суспільної довіри), залучення підприємств та установ всіх рівнів та форм власності у єдині ефективні системи прийняття рішень, вирішувати політичні та культурні проблеми на оперативному рівні із високим рівнем залучення громадськості, враховувати думку навіть мікрогруп, оптимізувати систему внутрішніх зв'язків з метою подолання внутрішнього корпоративізму та бюрократизованості процедур (на рівні окремих державних інституцій) тощо.

За таких умов напрацьовуються інформаційні ресурси, пов'язані з новими можливостями державного управління:

- відстежування громадської думки щодо проголошених реформ чи важливих для суспільства нормативних документів (наприклад: Податковий, Трудовий кодекси);
- поліпшення зв'язків між різними державними установами та окремими державними службовцями, що прискорює вироблення управлінських рішень та полегшує їх проходження на всіх етапах прийняття, а також їх міжвідомчого узгодження;
- упровадження сервісів, орієнтованих на наповнення не лише державними службовцями, а й громадянами із суспільно важливих питань (правоохоронна діяльність, протидія наслідкам стихійних лих, забезпечення підтримки громадян за кордоном тощо);
- створення системи представлення державної статистичної інформації для широкої громадськості на основі простіших та максимально візуалізованих статистичних сервісів;
- вироблення нормативно-правової бази та підходів до надання послуг державою з можливістю оперативної їх трансформації залежно від реальних потреб громадян.

4. Напрацьовані в соціальних медіа електронні інформаційні ресурси є також засобом фіксації складного явища накопичення соціального капіталу.

Одним з результатів взаємодії управлінських структур і соціальних медіа є генерування значних інформаційних потоків як наслідок інтелектуальної, творчої та інформаційної діяльності і фіксація їх в інформаційних системах.

Проблему архівування інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж сьогодні частково вирішують пошукові системи та каталоги інтернет-ресурсів. Вони акумулюють та упорядковують метаінформацію щодо мережевих ресурсів і, в ряді випадків, зберігають ключові фрагменти публікацій. Прикладами такої системи є Google, Яндекс, Мета тощо. Пошукова система Google має сервіс, що забезпечує цільове виявлення наукової інформації (Google Scholar).

Однак, завдання архівування повних текстів публікацій сучасними пошуковими системами Інтернету не вирішується. Така функція притаманна саме бібліотекам, які впродовж століть здійснюють кумуляцію, обробку та поширення документованих знань. Сьогодні вони мають розширити кумулятивну функцію, доповнити її завданнями архівування науково-інформаційних ресурсів Інтернету

Наявний уже досвід трансформації провідних бібліотечних установ України відповідно до сучасних суспільних запитів на інформаційне забезпечення показує, що бібліотеки стають ефективним суспільним інструментом задоволення необхідними інформаційними ресурсами всіх категорій вітчизняних користувачів. Однак це відбувається за таких умов:

- упровадження електронних інформаційних технологій у сучасну бібліотечну діяльність, активне включення бібліотек у мережу сучасних соціальних інформаційних комунікацій;

- фундаментальних змін у комплектуванні, опрацюванні та зберіганні бібліотечних фондів, нових принципів формування бібліотечних електронних ресурсів, особливої уваги до інформаційно-аналітичного ресурсу як власного продукту нової якості, виробленого самими бібліотеками як інформаційними центрами загальносуспільного значення;

- упровадження дистантних методів роботи як найбільш перспективного напрямку розвитку бібліотечних установ у майбутньому, урізноманітнення, удосконалення активних форм інформаційно-аналітичного обслуговування всіх категорій користувачів;

- проведення роботи з оцифрування фондів бібліотек, оперативного введення в суспільний обіг насамперед тієї їх частини, що є гостро необхідною для вирішення актуальних проблем суспільного розвитку, вітчизняного наукового поступу, формування національних духовно-ціннісних орієнтирів, патріотичного виховання нових поколінь українців;

- вироблення стратегічних підходів, налагодження ефективного процесу відбору в інтересах вітчизняного користувача якісної інформації із інформаційних масивів соціальних медіа, глобального інформаційного простору загалом, комплектування ними наявної системи інформаційних баз і підготовка для ефективного використання українськими користувачами;

- об'єднання українських інформаційних ресурсів у загальнонаціональну інформаційну корпоративну систему, налагодження ефективної координації діяльності бібліотечних установ, а в подальшому інформаційних, науково-інформаційних, культурно-інформаційних та інших центрів у роботі з задоволення суспільних запитів на інформацію, у реалізації без зайвого дубляжу процесу обліку, опису метаданих та оцифрування фондів, збагачення їх новими інформаційними ресурсами, освоєння ефективних форм інформаційно-аналітичної діяльності, організація дієвого використання національних інформаційних ресурсів в умовах впливів глобального інформаційного простору;

- налагодження багатопрофільної підготовки та вдосконалення професійного рівня бібліотечних працівників, організації підготовки

фахівців, необхідних для забезпечення вимог, пов'язаних з перебігом сучасних інформаційних процесів.

Як показує сучасна бібліотечна практика, і в тому числі досвід Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського, нові технології дають змогу вирішити важливі завдання відповідно до запитів сучасного суспільства: сформувати принципово нові інформаційні ресурси бібліотек, істотно вдосконалити якість обслуговування читачів у бібліотеці, розширити сферу інформаційного обслуговування користувачів за межами бібліотек, а також забезпечити збереження інтелектуальної та духовної пам'яті народу, спадкоємність державотворчих, національних та культурних процесів у суспільстві.

2.3. Удосконалення методології використання можливостей соцмереж у бібліотечній діяльності при роботі з дистантними користувачами, підвищення прогностичної складової в інформаційно-аналітичній діяльності.

У ході дослідження з'ясовано:

- нинішній етап формування системи прогнозування і стратегічного планування характеризується рядом особливостей. Прогнозування джерел і характеру загроз в інформаційній сфері потребує врахування глобальних і регіональних тенденцій у розвитку міжнародної та військово-політичної обстановки. Переважання інформаційної складової в структурі сучасної цивілізації спричинило переміщення конфліктної логіки з військової в інформаційну сферу. Інформаційна зброя, з допомогою якої ведуться неоголошені і, найчастіше, невидимі війни, є ефективним інструментом ідеологічної боротьби як на рівні локальних цивілізацій, так і на регіональному.

- розробка стратегічних документів в Україні часто здійснюється з порушенням базових принципів стратегічного планування: не виконується принцип альтернативності стратегічних рішень (органи державного управління обмежуються розробкою тільки якогось одного варіанта стратегії), формування стратегічних рішень не базується на результатах стратегічного моніторингу та аналізу, в механізмі реалізації стратегій відсутні процедури їх призупинення та корекції. Крім того, ці документи не підтримуються реальними механізмами їх імплементації, недостатньо узгоджені з аналогічними загальнодержавними механізмами стратегічного планування інших сфер життєдіяльності суспільства та держави (не узгоджені між собою за часом, змістом, структурою документів та послідовністю процедур) тощо

- завдяки розвитку інституцій громадянського суспільства та системи соціальної комунікації, зокрема соціальних медіа, в Україні формується і неформальне аналітичне середовище. Його суб'єкти не лише часто є джерелом творчих ідей, якісної аналітики та прогностичних сценаріїв, а й

формують у суспільстві готовність до сприйняття певних новацій, змін, виховують у споживача інформації потребу до аналітичного сприйняття дійсності. При цьому таке середовище дає змогу виявити молодих і здібних аналітиків, а обговорення ідей, сценаріїв різними фахівцями – знайти несподівані й оригінальні рішення. Це саме той громадський сектор експертного середовища, що може, зокрема, поповнювати склад експертних та громадських рад при органах державної влади.

- зростаюча роль високотехнологічних засобів комунікації та інформаційних технологій, що веде до підвищення соціальної і політичної мобільності, – є важливим чинником, який справлятиме істотний вплив на прогностику в тривалій перспективі. Виникнення нових форм соціальної організації і комунікації (соціальні мережі, блогосфера тощо) підвищують спроможності громадянського суспільства здійснювати тиск на владу (новітні способи технологічного та організаційного впливу). Особливу увагу слід звернути на появу нових ідеологій на основі інформаційної, комунікаційної та мультимедійної революцій – з'являються нові соціальні зв'язки, типи громадянської поведінки, світоглядні настанови і нові типи соціальних рефлексій, що, як показує досвід українсько-російського протистояння, можуть бути використані в інформаційній війні.

- ефективність прогнозування, стратегічного планування і власне інформаційної протидії агресору залежатиме від того, чи будуть враховані чинники, які до цього належно не враховувались у сфері національної безпеки. Ідеться про культурну політику та виховання патріотизму як ключ до консолідації нації і основну передумову для організації захисту країни.

- Інформаційно-психологічні операції, що є складовою гібридної війни, розв'язаної Російською Федерацією проти України, спрямовані проти української держави, на деформацію самосвідомості народу, руйнування української ідентичності, а також вирішення ряду тактичних завдань (зміна чинної влади, дестабілізація обстановки).

Зміст українсько-російського інформаційного протистояння показує, що в основі його лежить не лише міждержавний конфлікт чи територіальна суперечка, а ідеологічні розбіжності: геополітичні орієнтири, погляди на природу державної влади і форми правління, історичне минуле, культурні цінності.

Рівень монополізації впливу на ЗМІ, зокрема й приватні, що демонструє Російська Федерація в інформаційній війні з західним світом, дає підстави звернути увагу на небезпеку, пов'язану з можливою монополізацією інформації певними державними чи недержавними акторами і системним інформаційно-ідеологічним впливом на суспільну поведінку й мораль цілих регіонів світу.

- організація ефективного прогнозування в умовах інформаційного протистояння передбачає максимальну концентрацію інформаційних, фінансових, організаційних та матеріальних ресурсів з метою подолання нестабільності соціальної системи, зумовленої зовнішнім деструктивним

впливом. Розглянуто проблеми створення ефективних механізмів кризового менеджменту, зокрема Агентства національної безпеки.

- необхідність організації протидії в інформаційній війні з Російською Федерацією, нагальна потреба в стратегічному оборонному плануванні – чинники, що мають поєднати можливості державних аналітичних структур, незалежних аналітичних центрів і неформального експертного середовища для спільної роботи на стратегічні інтереси нації.

РОЗДІЛ III ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА "БІБЛІОМЕТРИКА УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ"

Проаналізовано теоретико-методологічну базу робіт зі створення бібліометричних технологій і проведення наукометричних досліджень і обґрунтовано доцільність використання при оцінюванні результативності дослідницької діяльності Лейденського маніфесту наукометрії (2014) і напрацювань Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва НАН України. Головний принцип цих основоположних робіт – пріоритет експертної оцінки над «нумерологією», тобто формальні показники повинні збиратися і прийматися до уваги лише як частина відомостей, необхідних для професійного експертного аналізу.

Здійснено уточнення об'єкту, предмету та методів наукометрії. Об'єкт наукометрії – наукова сфера суспільства, а предмет – експертне оцінювання та прогнозування дослідницької діяльності на основі моніторингу наукових комунікацій. До методів наукометрії віднесено: бібліометричні, імовірнісно-статистичні та експертних оцінок. Поглиблено уявлення про масштабну інваріантність емпіричних рангових закономірностей Бредфорда, Лотки, Ципфа, які є основою імовірнісно-статистичних методів наукометрії і використовуються для наближеного математичного опису синергетичних явищ у бібліотечній справі, лінгвістиці та наукознавстві. На основі феномену масштабної інваріантності проведено узагальнення всієї сукупності цих закономірностей і їх представлення у вигляді одного закону, що запропоновано назвати законом самоорганізації соціально-інформаційних комунікацій. Його математичною формою опису є усталені закони розподілу теорії ймовірностей. Встановлено чисельне значення ключового параметра цих розподілів – характеристичного показника. Він є ірраціональним числом коду золотої пропорції 0,618, що часто проявляється в природі, науці та мистецтві.

Відзначено, що сьогодні набуває поширення точка зору, згідно якої тільки професійна експертиза може дати всебічну об'єктивну оцінку наукових результатів, бібліометричні ж показники слугують інструментом підтримки прийняття рішень експертами. Тому наукометрія повинна фокусуватися не на підтримці адміністративних процесів реформування освіти та науки, а на сприянні їх розвитку, зокрема виявлення проривних фронтів дослідження, тобто її призначення – супровід вирішення наукових, а не «політичних» завдань.

Проведено уточнення терміносистеми наукометрії, зокрема визначень бібліометричні та наукометричні бази даних і системи. Запропоновано використовувати термін наукометрична система для комплексу, що включає бібліометричну базу даних і спеціалізовану аналітичну надбудову – алгоритмічно-програмний інструментарій для одержання консолідованої інформації щодо наукового потенціалу країни, тенденціях і прогнозах його

розвитку. Такому визначенню наукометричних систем відповідають комерційні продукти корпорацій Thomson Reuters (бібліометрична база даних Web of Science з аналітичною надбудовою InCites) і Elsevier (база даних Scopus з надбудовою SciVal). Проаналізовано джерельну базу та функціональні можливості цих систем. Констатовано, з одного боку їх високу авторитетність, а з іншого – недостатню представленість у цих системах праць українських учених. Визначено глибинну причину суттєвих розбіжностей між науковим доробком українських вчених і ступенем його представлення в згаданих інформаційних продуктах, яка обумовлена комерційними інтересами їх розробників.

Досліджено некомерційні наукометричні платформи, серед яких виділено загальнодоступну пошукову та бібліометричну систему Google Scholar. Вона індексує всі доступні в мережі Інтернет тексти та анотації наукових публікацій у всіх регіонах світу, всіма мовами та з усіх галузей знань і забезпечує користувачів інформацією про показники цитування документів та списками семантично споріднених матеріалів. Відзначено, що за обсягами проіндексованої інформації Google Scholar суттєво перевищує аналогічні параметри комерційних систем. Оскільки достовірність статистичних результатів в значній мірі визначається обсягом вибірки, можна стверджувати про більш об'єктивне представлення картини науки саме в цій системі. Водночас бібліометричні показники Google Scholar корелюються з аналогічними індикаторами інших наукометричних платформ.

Вивчено можливості сервісу цієї системи «Бібліометричні посилання», що забезпечує оприлюднення вченими результатів своїх інтелектуальних напрацювань у вигляді так званих бібліометричних портретів, де представлено впорядковані списки їх публікацій, індекси та діаграма цитувань тощо. Відзначено, що необхідність об'єктивного оцінювання результативності дослідницької діяльності та виключення лобіювання певних бібліометричних систем вимагає наявності консолідованої інформації з різних наукометричних платформ.

Обґрунтовано можливість забезпечення конвергенції міжнародних і національних бібліометричних проєктів. Визначено основні концептуальні положення конвергенції, до яких віднесено: вибір базової платформи консолідації бібліометричних даних з різних систем; розробка комунікативного формату подання бібліометричних даних; обґрунтування системи категорій і підкатегорій (класифікаційної схеми) для подання галузей знання; створення інструментарію аналітичних обчислень для експертного оцінювання та прогнозування розвитку науки; вибір системи управління базами даних.

Створено інформаційно-аналітичну систему «Бібліометрика української науки», в якій передбачено можливість її конвергенції з іншими системами. Вона являє собою: реєстр учених України, які створили в Google Scholar свої бібліометричні профілі (11 тис. станом на листопад 2015 р.); єдине вікно доступу до бібліометричних показників учених, колективів і

журналів у провідних наукометричних системах; інструментарій аналітичної обробки бібліометричних даних для отримання інформації про галузеву, відомчу та регіональну структуру української науки; джерельну базу для експертного оцінювання результативності наукової діяльності та виявлення тенденцій розвитку науки; національну складову міжнародного проекту Ranking of Scientists.

Обґрунтовано доцільність використання в якості лінгвістичного забезпечення системи «Бібліометрика української науки» 300-т рубрик і підрубрик наукометричної системи Google Scholar, які визначено на основі опрацювання англomовних документальних потоків і гармонізовано з сучасним понятійно-категоріальним апаратом науки.

Розроблено інструментарій аналітичних обчислень «Бібліометрики української науки», що дозволяє отримати загальне уявлення про стан української науки та її галузевий, відомчий і регіональний розподіл. Показники галузевого розподілу свідчать про переважання фахівців економічного профілю – вони становлять близько 25% від загальної кількості поданих в Google Scholar українських вчених. У відомчому аспекті домінують науково-педагогічні працівники Міністерства освіти і науки (60%), а в регіональному – вчені Києва (35%). Серед високоцитованих дослідників (з індексом Гірша більше 25) більшість складають співробітники Національної академії наук України (65%).

Апробація системи «Бібліометрика української науки» протягом 2014-2015 років дозволяє стверджувати про можливість реалізації на її базі бібліометричних проектів, орієнтованих на подальшу конвергенцію. Вона може бути використана, зокрема, для створення проектів ««Бібліометрика науки країн Східного партнерства / МААН / Слов'янських країн». Такі проекти сприятимуть налагодженню конструктивного діалогу між вченими, органами управління наукою і суспільством в цілому, а також підвищенню позитивного іміджу науки.

Висновки:

1. Визначення наукометрії як комплексу кількісних методів аналізу та оцінювання науки протягом тривалого періоду визначало «нумерологічний» шлях її розвитку. Розвиток теоретичного базису наукометрії призвело до нового осмислення цього терміна. Сьогодні це інструмент моніторингу та експертної підтримки розвитку науки.

2. Сутність сучасної методології оцінювання ефективності досліджень у концентрованому вигляді викладено в Лейденському маніфесті наукометрії, який націлює її на прозорий моніторинг наукової сфери для подальшого експертного оцінювання результативності дослідницької діяльності.

3. Принципам Лейденського маніфесту наукометрії відповідає розроблена інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки», яка стала національною складовою міжнародного проекту рейтингування науковців Ranking of Scientists (Cybermetrics Lab). Вона є інструментарієм для проведення наукометричних досліджень і джерельною

базою для експертного оцінювання та прогнозування розвитку вітчизняної науки.

4. Існуючі міжнародні наукометричні платформи (Scopus, Web of Science) мають недостатнє мовне, географічне та тематичне індексування наукової продукції. В ряді країн (Китай, Іран, Іспанія, Росія та ін.) створюються національні бібліометричні проекти. Тому для отримання об'єктивної інформації та виключення лобіювання певних систем представляється доцільною конвергенція міжнародних і національних бібліометричних проектів. Конвергенція на початковому етапі може бути здійснена шляхом консолідації бібліометричних даних з усіх наукометричних платформ, які представляють інтерес.

5. Подальші дослідження в сфері бібліометрії та наукометрії доцільно проводити в таких напрямках:

- створення джерельної бази та інструментарію для проведення порівняльного аналізу напрямів досліджень у нашій державі та інших країнах для виявлення перетину і прогалів дослідницьких інтересів;

- відстеження змін терміносистем галузей знань для експертного прогнозування їх розвитку.

РОЗДІЛ ІV. ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТРУКТУР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Протягом звітного періоду співробітники НЮБ НБУВ в рамках планової наукової теми здійснювали аналіз актуальних проблем правотворення в Україні, ставлення громадської думки до правотворчої та правоохоронної діяльності в Україні; розвитку вітчизняної правової бази в інформаційній сфері в контексті НТП та вітчизняних інформаційних технологій.

Відпрацьовувалася практика обслуговування дистантних користувачів, шляхом формування мережевих електронних інформаційних ресурсів правової тематики. У процесі задоволення потреб дистантних користувачів проаналізовано досвід ефективного розвитку формування мережевих ресурсів як нових форм інформаційної діяльності наукової бібліотеки, зокрема, на прикладі сформованих бібліотечно-інформаційних ресурсів та баз даних «Цифрова бібліотека правової тематики»; «Інтернет – навігатор правової тематики»; «Стародруковані періодичні видання»; «Наукова електронна бібліотека правової тематики»; «Русини»; «Юридична ретроспективна бібліографія» які формуються на платформі САБ «ІРБІС-64». Також здійснювалася робота зі створенням наукового електронного інтегрованого інформаційного ресурсу з сучасним пошуковим апаратом «Наукова електронна бібліотека» правової тематики – це анотовані повнотекстові матеріали для задоволення потреб широкого кола користувачів НБУВ.

Реалізовані проекти із формування, ведення та використання автоматизованих баз даних правової тематики, здійснювались за рахунок відбору та накопичення інформаційних документів, за пріоритетними напрямками розвитку суспільства – організації роботи формування цифрової бібліотеки на основі юридичних фондів НБУВ; адаптації «САБ ІРБІС-64» для ресурсного наповнення науковими тематичними джерелами Інтернет-навігатора юридичного профілю; створення профільних колекцій ретроспективного та сучасного юридичних напрямків; наповнення електронних фондів НБУВ літературою правового напрямку, вдосконаленням роботи по забезпеченню користувачів пошуковим апаратом (тематичним рубрикатором) доступу до каталогів і баз даних НЮБ.

Важливим етапом виступала робота на платформі САБ «ІРБІС-64» щодо:

- формування цифрової бібліотеки юридичної тематики;
- створення профільних юридичних колекцій історичного напрямку та сучасного напрямку;
- ресурсне наповнення тематичного Інтернет-навігатора юридичного профілю; «Джерела наукової думки» юридичного профілю;

- вдосконалення роботи по забезпеченню користувачів кваліфікованим, пошуковим апаратом (тематичним рубрикатором) доступу до каталогів і баз даних Національної юридичної бібліотеки;
- наповнення фондів НБУВ правовою інформацією на електронних носіях.
Здійснювалася робота із формування наступних баз даних:
 1. ELIB – БД «Цифрова бібліотека» правової тематики.
 2. DLIB – БД «Цифрові ресурси НБУВ».
 3. URBIBL – БД «Юридична ретроспективна бібліографія».
 4. VFEIR – БД «Наукова електронна бібліотека» правової тематики.
 5. RUSIN – БД «Русини».
 6. FPUV – БД «Фонд президентів України» (періодичні аналітичні видання).
 7. SIAZ – БД «Служба інформаційно-аналітичного забезпечення» (періодичні аналітичні видання).
 8. ULIB – БД «Національна юридична бібліотека» «періодичні аналітичні видання».
 9. ULIB – БД «Стародруковані періодичні видання» правової тематики.
 10. WEBL – БД «Інтернет - навігатор» правової тематики.

В теоретичному плані було розглянуто комунікативні процеси, які відбуваються в межах функціонування правових інститутів та вбудовані в систему соціальних інформаційних комунікацій, їх особливості та роль бібліотек у системі правової комунікації, що поглиблюється відповідно до еволюційних процесів системи соціальних комунікацій суспільства та значного розвитку політико-комунікативної взаємодії наукових бібліотек з владними структурами.

Важливим аспектом роботи над плановою темою став розгляд проблем залучення інформаційних ресурсів соціальних медіа правового змісту у задоволенні запитів на правову інформацію, їх вплив на розвиток інформаційного середовища, як невід'ємної частини будь-якого комунікаційного процесу, що дає змогу розкрити соціальні причини, соціальний ефект правотворчого процесу та, як його наслідку, правових реформ. При розробці даного аспекту досліджувались шляхи удосконалення методик аналізу правової інформації у фондах НБУВ, на інформаційних ресурсах всіх типів та продукуваних установами та організаціями різних рівнів.

Результати постійно здійснюваного моніторингу, відбору, систематизації, аналізу правових ресурсів стали основою для створення нового інформаційного продукту з метою забезпечення розширеного доступу всіх категорій користувачів до правової та політико-, економічно-, соціально-правової інформації.

Наукове осмислення процесів створення бібліотекою інформаційного середовища правового спрямування, що є системною сукупністю інформаційно-аналітичних засобів вироблення інформаційних ресурсів та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтована на задоволення

потреб користувачів в інформаційних послугах і ресурсах правового характеру здійснювалося за такими напрямками:

- розробка науково-методичних механізмів фіксації правової та суміжної за змістом інформації соціальних медіа та блогосфери в інформаційних базах НБУВ, використання цієї інформації у виданнях НЮБ;

- вивчення методик удосконалення процесів підготовки інформаційно-аналітичної продукції правової тематики;

- дослідження наукових та інформаційно-аналітичних матеріалів (доповідей, звітів, оглядів, прогнозів, рекомендацій) з проблем правотворення в Україні, моніторинг правової інформації в контексті євроінтеграційних процесів, з метою узагальнення цієї інформації за напрямками дослідження НЮБ;

- удосконалення інформаційно-технологічних особливостей моніторингу баз даних правової інформації як складової національних інформаційних ресурсів в період реформування конституційних засад держави;

- дослідження питань та проблем, пов'язаних з підприємницькою діяльністю в Україні, відпрацювання методики обробки та систематизації матеріалів з визначеної тематики, їх структурування та реферування, створення та систематичного наповнення відповідної бази даних; підготовки на їх основі інформаційно-аналітичних бюлетенів;

- розширення бази користувачів бібліотечною інформаційно-аналітичною продукцією;

- інформаційної підтримки веб-сторінки Центру досліджень соціальних комунікацій (СІАЗ, НЮБ, ФПУ);

- відпрацювання оптимальних форм ефективного використання інформаційних потоків електронної вітчизняної та зарубіжної правової інформації, а також фондів правової інформації НБУВ для забезпечення розвитку правової системи.

Результати дослідження дали підстави для висновків:

1. Необхідним напрямом сучасної діяльності в інформаційній сфері є посилення посередницької інформаційної функції бібліотеки, як сучасного інформаційного центру, в процесі правової комунікації, що зосереджена на висвітленні та аналізі правових норм, правовідносин, цінностей, правосвідомості, правових текстів, діяльності щодо їхньої інтерпретації та реалізації, дослідженні громадської думки. Робота в цьому напрямі проводиться з використанням ресурсів національного та світового інформаційного простору, акумулюють в собі загальносуспільний досвід, найновіші наукові здобутки та інші досягнення

2. Теоретичне осмислення проблем вдосконалення функціонування основних компонентів системи інформаційно-аналітичного супроводу правотворчих процесів в Україні зумовлено значним інформаційно-комунікативним потенціалом бібліотечних установ.

3. Створення ефективних механізмів відбору, адаптації, організації збереження та впровадження глобальних інформаційних ресурсів в практику суспільного життя, узагальнення досвіду результатів наукового аналізу

вітчизняних та зарубіжних здобутків в правовій сфері посилюють практичне значення інформаційно-аналітичних ресурсів, продукуваних підрозділами НЮБ.

4. Сучасна політико-правова ситуація в Україні актуалізує дослідження проблеми інформаційної безпеки, зокрема, науково-інформаційної діяльності, спрямованої на виявлення, дослідження та вироблення рекомендацій для нейтралізації проявів негативних впливів та дестабілізаційних чинників, притаманних інформаційно-комунікаційним процесам національного інформаційного поля.

5. Проблема посилення інформаційно-правової діяльності у сфері роз'яснення та оцінювання впливу нових соціальних процесів (глобалізація, інформатизація, трансформація загальнолюдських цінностей) на сприйняття правової реальності є актуальним напрямом інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек, що має комплексний характер і виражає значущі соціально-, економіко-, політико-, культурно-правові інтереси, цінності та потреби суспільства. Крім того, ця діяльність опосередковує та організовує процеси формування громадської думки про правотворення.

6. Динамічна, постійно еволюціонуюча система інформаційних обмінів актуалізує інформаційно-аналітичну роботу діяльність бібліотек в сфері правового інформування, спонукаючи до створення нових моделей успішного партнерства із державою, інститутами громадянського суспільства, приватним сектором.

Крім того, протягом звітного періоду співробітниками Національної юридичної бібліотеки НБУВ здійснювалася робота по вдосконаленню доступу до правових та інших інформаційних ресурсів всіх категорій користувачів електронною інформацією, в тому числі через *сайт "Інформаційно-аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського"*. Тривала робота із розвитку співробітництва між сайтами ділових партнерів та учасниками проекту.

Зокрема, продовжувалась робота з аналізу потреб і завдань ІТ - забезпечення СІАЗ, НЮБ і Фонду президентів України, Інституту бібліографічних досліджень, відділу довідково-бібліографічного обслуговування.

Була розроблена і запропонована модель подальшого розвитку її в окремій сегментованій мережі.

Представлена політика безпеки для забезпечення її стабільної роботи.

Основна форма прикладної діяльності у даній галузі – підтримка та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій інформаційно-аналітичних підрозділів Бібліотеки: серверних систем, локальної комп'ютерної мережі підрозділів СІАЗ, НЮБ, Фонду президентів України, адміністративних та інженерних служб.

Ця діяльність включає:

1) Модернізацію програмно-технологічного забезпечення серверної системи (веб-серверів, файлових серверів, ргоху-серверів, поштових серверів), а саме:

- операційної системи Windows Server 2003, UNIX;
- proxy-серверу Traffic inspector, FreeBSD;
- web-серверу Microsoft IIS.

2) Розвиток сайту інформаційно-аналітичних підрозділів Бібліотеки та контентне наповнення новими надходженнями її інформаційних продуктів.

3) Модернізацію та розвиток закріпленої за відділом локальної комп'ютерної мережі тощо.

Науково-інформаційна діяльність фахівців у галузі програмно-комунікаційних технологій була зосереджена на розвитку та оновленні Інтернет-порталу "Центр досліджень соціальних комунікацій" в напрямку максимального задоволення потреб всіх існуючих і потенційних партнерів по широкому діапазону аналітичних, управлінських, представницьких інформаційних ресурсів з використанням найсучасніших інформаційних технологій, надання електронної допомоги користувачам.

Розвиток проталу був спрямований в таких цільових напрямках як:

- концентрація й систематизація інформації про всі сторони діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів;
- своєчасне забезпечення партнерів повною й достовірною інформацією;
- забезпечення ефективної взаємодії підрозділів і служб;
- підвищення результативності роботи підрозділів і служб;
- інтенсифікація внутрішнього корпоративного інформаційного обміну;
- підвищення авторитету НБУВ як в Україні, так і за рубежом.

В процесі функціонування Інтернет-порталу "Центр досліджень соціальних комунікацій" вирішувалось широке коло завдань:

- надання єдиної персоніфікованої точки доступу до корпоративної інформації, іншим зовнішнім й внутрішнім інформаційним ресурсам при обов'язковому дотриманні умов авторизації й твердого розмежування прав доступу;
- надання загальнокорпоративних функціональних сервісів, що автоматизують рутинні операції;
- забезпечення ефективних комунікацій і обміну досвідом між співробітниками й підрозділами НБУВ, за рахунок формування захищеного групового й персоніфікованого середовища інформаційної взаємодії на основі веб-технологій;
- нагромадження й утримання інтелектуального капіталу усередині НБУВ - створення передумов для перетворення корпоративної інформації в систему керування знаннями.

Результатом проведеної роботи стало значне та швидке зростання вебметричних показників Alexa Rating.

РОЗДІЛ V. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ.

5.1. Аналіз зарубіжного досвіду інформаційно-аналітичного супроводу функціонування президентської влади та вивчення процесів формування, збереження і використання документальної спадщини інституту президентства в країнах світу.

Співробітники ФПУ проводили моніторинг міжнародних, політичних, соціально-економічних, етнонаціональних, культурно-освітніх процесів в Україні та в країнах світу, пов'язаних із функціонуванням державної влади, а також проводили дослідження нормативної бази провідних країн світу, зокрема Європи Америки та країн СНД, досвід яких може бути корисним для вирішення проблем в Україні. Окрім цього здійснено пошук наукових статей та монографій, в яких досліджуються питання, пов'язані з функціонуванням інституту президентства в Україні та світі шляхом перегляду друкованих періодичних видань та новітньої літератури з тематики ФПУ.

З метою популяризації та актуалізації наукових досліджень з проблематики діяльності президентських структур провідних країн світу ФПУ здійснював підготовку інформаційно-аналітичних та реферативно-бібліографічних матеріалів, які були узагальнені у серії бюлетенів «*Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства*» та «*Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин*», в яких висвітлюється: діяльність президентів та проблеми функціонування інституту президентства в країнах світу; бібліографічно-реферативна база новітньої зарубіжної та вітчизняної літератури з проблематики інституту президентства; актуальна інформація щодо місця та ролі президентської влади у системі сучасних міжнародних відносин; аналітична, бібліографічна інформація щодо президентських виборів в провідних країнах світу, їхній вплив на події та державну політику в Україні, з подальшим їх своєчасним відображенням на порталі НБУВ та розповсюдженням в наукових та державних установах.

При підготовці даних випусків співробітниками ФПУ було здійснено:

- пошук та аналіз науково-інформаційних ресурсів з відповідної проблематики у мережі Інтернет,

- пошук наукових статей та монографій, в яких досліджуються питання, пов'язані з функціонуванням інституту президентства в Україні та світі шляхом перегляду друкованих періодичних видань та новітньої літератури наявної у НБУВ;

- написання анотацій до статей зарубіжних дослідників, у яких висвітлюються теоретичні питання та практичний досвід вирішення актуальних проблем в процесі державного будівництва.

Здійснюючи на постійній основі моніторинг зарубіжної та української преси (80 Інтернет-версій періодичних видань іноземною мовою (з них 67 – електронні версії щоденних газет з усього світу) співробітники ФПУ аналізували та узагальнювали інформацію щодо висвітлення державної політики України та реакцію на українські актуальні події за кордоном. Результатом цієї роботи став випуск бібліографічних бюлетенів: «Україна у відгуках зарубіжної преси», в якому подається оперативна інформація про Україну, опублікована на сторінках зарубіжних ЗМІ. У контексті вдосконалення процесу моніторингу мережевих джерел, дані матеріали було також включено у процес підготовки інформаційно-аналітичних продуктів НЮБ НБУВ, зокрема «Інформаційна проекція».

У співпраці з НЮБ та СІАЗ, співробітниками ФПУ надавалась необхідна інформація політико-правової тематики при обслуговуванні авторською інформаційно-аналітичною продукцією центральних і регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (понад 600 електронних адрес). Форма обслуговування: інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, фати коментарі», електронний додаток до журналу – бюлетень електронної інформації «Резонанс», бюлетень «Громадська думка про правотворення», а також участь у підготовці інформаційно-аналітичних бюлетенів «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», зокрема, надання науково-бібліографічних матеріалів з питань конституціоналізму, державотворення і діяльності Конституційної Асамблеї в Україні та подібних структур за кордоном, ролі інституту президентства в сучасному конституційному процесі

5.2. Використання зарубіжного досвіду у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності президентських структур та вдосконалення технології моніторингу інформаційних потоків і розкриття власних фондів для популяризації діяльності президентів України.

У процесі вивчення зарубіжного досвіду функціонування президентських структур, відображення їхньої діяльності в системі сучасних електронних комунікацій та дослідження напрацювань спеціалізованих бібліотечних зібрань у країнах світу щодо формування документальної спадщини інституту президентства основною формою науково-дослідної роботи було обрано пошук, аналіз, синтетичну обробку, формування бібліографічних та аналітичних матеріалів, а також введення у суспільний, науковий та культурний обіг науково-інформаційних ресурсів з проблематики функціонування інституту президентства в Україні та за кордоном.

З метою сприяння науково-інформаційній діяльності владних інститутів, а також у формуванні інформаційного підґрунтя пошуку шляхів вирішення сучасної політичної кризи та розвитку громадянського

суспільства в Україні ФПУ проводив роботу з підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів на основі щоденного моніторингу українських та зарубіжних ЗМІ для забезпечення владних інституцій новітньою оперативною інформацією про події та експертні оцінки, прогнози розвитку сучасної політичної ситуації в Україні. Зокрема, проводився моніторинг найбільш резонансних соціально-політичних подій в Україні (Євромайдан, позачергові вибори Президента України – 2014 р., прояви сепаратизму на Донбасі та ескалація конфлікту в зоні проведення АТО), а також реакції провідних країн світу на ці події. Систематично аналізувалась інформація щодо розвитку цих подій та їх обговорення в сучасних соціальних мережах та на сайтах регіональних і зарубіжних ЗМІ. У результаті було підготовлено інформаційні матеріали до щоденних випусків власних періодичних бюлетенів *«Дострокові президентські вибори в Україні»*, *«Інститут президентства в Україні в експертних оцінках сьогодення»*, *«Відгуки на мирний план Президента України П. Порошенка»* та матеріали до спільного проекту НЮБ, СІАЗ, ФПУ *«Прояви негативної інформації в українському інформаційному просторі, здатні викликати протестну суспільну реакцію»*.

В контексті інформаційно-бібліографічного забезпечення вищих органів державної влади, головну увагу ФПУ було зосереджено на моніторингу реалізації представленої Президентом України Петром Порошенком *«Стратегії реформ–2020»*, а саме на аналізі основних напрямів втілення ключових реформ як в регіональному, так і в загальнодержавному масштабах, питань мирного врегулювання воєнно-політичної ситуації на Сході України та відновлення інфраструктури Донбасу. Окрему увагу було зосереджено на реалізації ініціатив Президента України та президентських структур у сфері інформатизації, електронного урядування, ефективних методів протидії корупції тощо. На основі цього підготовлено цикл інформаційно-аналітичних бюлетенів: *«Ініціативи Президента України Петра Порошенка (шляхи реформування)»*, *«Ініціативи Президента України Петра Порошенка (електронне урядування)»*, *«Ініціативи Президента України Петра Порошенка (антикорупційна діяльність)»*.

Дані матеріали було розповсюджено до органів державної влади та наукових установ як адресним шляхом, так і через портал НБУВ.

5.3. Вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності ФПУ в напрямі інформаційного супроводу ініціатив Президента України, моніторингу відображення владних структур в зарубіжних та українських ЗМІ та представлення консолідованого інформаційного ресурсу з питань інституту президентства в сучасному інфопросторі.

Здійснення комплексного моніторингу найбільш актуальних суспільно-значимих перетворень в Україні доводить, що ефективно впровадження реформаторських ініціатив Президента України та владних структур неможливе без комплексного системного підходу та глибокого суспільного

розуміння переваг і ризиків реформ. Однією з найбільш важливих проблем сучасної системи реформування є відсутність у населення достовірної інформації про стан справ у цій сфері, проблем та шляхів їх усунення, що призводить до формування недовіри з боку суспільства загалом до процесу реформування. Відсутність ефективної інформаційно-комунікативної політики, спрямованої на висвітлення мети та очікуваних результатів реформ призводить до комунікаційного вакууму та швидкого його заповнення негативною інформацією, що створює передумови щодо негативного ставлення населення до реформ і є причиною різкого зниження рейтингу довіри до Президента України та інших інститутів державної влади.

З цієї точки зору діяльність ФПУ спрямовано на моніторинг найбільш актуальних та резонансних подій у контексті реалізації сучасної стратегії реформування суспільства та держави, а також їх відображення у соціальних медіа. Співробітниками проводиться систематичний пошук та аналіз науково-інформаційних ресурсів для формування серії інформаційно-аналітичних бюлетенів *«Стратегія – 2020»: практика суспільних перетворень»* та *«Стратегія – 2020»: інформаційні технології в державному управлінні»*, в яких представлено інформацію з офіційних джерел, повідомлення про ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій, новини з соціальних мереж та регіональних інтернет-представництв, погляди та прогнози експертів, повідомлення з блогосфери та аналітичні коментарі.

Ці та інші видання ФПУ в електронному та друкованому вигляді розповсюджуються у 950 бібліотек України через Мережу пунктів доступу громадян до офіційної інформації (членом якої є ФПУ) та надходить до: вищих органів державної влади, обласних облдержадміністрацій, спеціалізованих навчальних закладів і у президентські бібліотеки за кордоном. Підготовлені матеріали використовуються Інститутом законодавства Верховної Ради України, Комітетом з питань освіти і науки Верховної Ради України, Національним інститутом стратегічних досліджень та ін. установами у науково-дослідній роботі та при підготовці аналітичних записок для вищого керівництва держави. Досвід використання органами державної влади інформаційно-аналітичних матеріалів на базі аналізу інформації мережевих ЗМІ доводить практичну значущість інформаційного супроводу процесів реформування для усвідомлення їх ролі як одного з індикаторів суспільних настроїв та вироблення відповідних моделей реагування.

З метою популяризації наукової та інформаційно-аналітичної продукції ФПУ брав активну участь у виставці-презентації ресурсів громадянського суспільства та міжнародних організацій *«Інформаційний ярмарок – 2015»*, організованої Апаратом Верховної Ради України та Програмою Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) *«РАДА: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво»*. Інформаційно-аналітичні та реферативні видання ФПУ *«Ініціативи Президента України Петра Порошенка (шляхи реформування)»*, *«Ініціативи*

Президента України Петра Порошенка (електронне урядування)» та «Україна у відгуках зарубіжної преси» було представлено для народних депутатів, їхніх помічників-консультантів, працівників Апарату, а також надано консультації про наявні науково-інформаційні ресурси ФПУ, НЮБ та СІАЗ щодо інформаційного супроводу діяльності органів державної влади та владних структур.

Окрім інформаційно-аналітичної складової діяльності ФПУ, у контексті дослідження зарубіжного досвіду функціонування президентських структур провідних країн світу та питання формування документальних ресурсів з проблематики інституту президентства у спеціалізованих бібліотечних зібраннях світу, співробітники ФПУ протягом звітнього періоду займались систематизацією електронних науково-інформаційних ресурсів та формуванням електронних повнотекстових, бібліографічних, мультимедійних, музейних баз даних. Результати роботи з базами даних у ФПУ представлені наступним чином:

– *Повнотекстові бази даних: «Інститут президентства України в пресі»* (38714 записів); *«Інститут президентства»* (5265 записів), *«Україна у відгуках зарубіжної преси»* (22 839 записів).

– *Бібліографічна база даних «Інститут президентства»* (29 819 записів): бібліографічний опис книг, статей, дисертацій та авторефератів дисертацій за період 1990-2013 рр. з тематики інституту президентства в Україні та зарубіжних країнах.

– *Електронна база даних мультимедійних ресурсів* (1806 записів): аудіо-, відео-, фотодокументи, що відображають різні аспекти організації й діяльності президентської влади та дорадчих структур як за кордоном, так і в Україні (відеоматеріали президентських та парламентських виборчих кампаній, офіційних заходів за участю президентів різних країн та мультимедійні матеріали, що відображають український досвід функціонування інституту президентства).

– *Електронна база даних «Подарунки президентам України»* (827 записів): атрибуція, класифікація та систематизація документів з колекції «Подарунків президентам України», створення фотоархіву даної колекції (892 інвентарних номерів).

За звітний період було продовжено вирішення питання конвертації БД, що свого часу були створені в форматі MARC за допомогою програми Absmarc та використовувались як інформаційні масиви в технології контент-моніторингу відділу організації та використання документального фонду ФПУ. Була розроблена технологія та таблиця вибору полів переформатування з формату «MARC» в «ІРБІС».

З метою оптимізації науково-технічного опрацювання музейних та архівних документів ФПУ, що відображають функціонування інституту президентства в Україні, було продовжено дослідження питань обробки та зберігання документів з музейних фондів вітчизняних та зарубіжних бібліотек та установ; вивчення і застосування методики обліку документів з музейного фонду ФПУ; досліджено досвід організації та функціонування

ДПА вітчизняних та зарубіжних архівних установ, форми його репрезентації за допомогою засобів мережі Інтернет; вивчення передових світових практик, технологій оцифровування, формування та інтеграції цифрових колекцій, методів їх розповсюдження та використання.

Практичне впровадження результатів науково-дослідної діяльності співробітників ФПУ відбувалось також шляхом організації тематичних виставок. Протягом звітнього періоду було організовано 75 виставок, на яких представлено близько 2860 документів з фонду ФПУ, які відображають різні аспекти діяльності президентів країн світу та України, а також розкривають специфіку президентської влади загалом.

До 80-річчя Першого Президента України 15 січня 2014 р. у НБУВ за присутності ювіляра було офіційно відкрито документально-книжкову виставку «Леонід Кравчук. 80 років з Україною». Фонд Президентів України виступав як співорганізатор цього заходу.

Для більш широкого представлення інформаційних ресурсів інституту президентства та інформаційно-аналітичних продуктів ФПУ й для ефективної роботи користувачів було проведено роботу з вдосконалення он-лайнної версії веб-сторінки ФПУ на порталі НБУВ (спільно з відділом програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж НБУВ) та на інтернет-порталі «Центру досліджень соціальних комунікацій» (спільно з відділом програмно-комунікаційних технологій СІАЗ НБУВ). Крім того, враховуючи розвиток сучасних інформаційних технологій та вимоги читачів до бібліотечно-інформаційного сервісу, співробітники ФПУ продовжили вдосконалення сторінки Фонду Президентів України у провідних соціальних мережах (Facebook) для інформування користувачів про актуальну інформацію щодо ФПУ, нові надходження, а також про оперативну інформацію стосовно інституту президентства в Україні та країнах світу.

ВИСНОВКИ

Оптимізація інформаційно–аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів пов'язана з аналізом науково-прикладних досліджень у сфері оптимізації використання електронної інформації у політичній, економічній та соціальній сфері (СІАЗ), у сфері формування та використання правових ресурсів (НЮБ), бібліометричних технологій та науко-метричних досліджень, а також у галузі вивчення управлінської діяльності, у т.ч. інституту президентства. Результати цього аналізу є базою організаційно-технологічних заходів трансформації бібліотечної діяльності в інтересах суспільства на інформаційному етапі його розвитку.

Основні здобутки теоретичної думки в досліджуваній період пов'язані з вивченням мотивів, якими керуються окремі люди і їх об'єднання у взаємовідносинах постіндустріального суспільства (Д.Белл), окремих ознак нового інформаційного суспільства (Е.Тоффлер), розвитку соціальної структури нового суспільства, необхідності вдосконалення співвідношення в ньому гуманітарних, точних та природничих наук як умови забезпечення ефективності пізнавального процесу (І.Валлерстайн), зростаючих небезпек глобальних впливів на процеси національно-культурного розвитку в умовах розвитку нових інформаційних технологій (М.М.Моїсєєв), національних інформаційних процесів в умовах глобалізації (В.Горовий), впливу бібліотечних структур на розвиток політичних комунікацій (Т.Гранчак), підвищення ролі бібліотечних установ у розвитку національного інформаційного комплексу, системи соціальних комунікацій і, зокрема, - соціальних мереж (цикл досліджень НБУВ), бібліометричних технологій та науко-метричних досліджень, проблеми визначення сучасних критеріїв наукової діяльності, що знаходять своє відображення в розробках цілого ряду зарубіжних наукових центрів, зокрема в спеціальних комітетах, створених Радою Міжнародного математичного союзу, Міжнародної ради з промислової та прикладної математики (ICIAM), Інституту математичної статистики (ISM) в США, в Королівській академії мистецтв та наук Нідерландів, у Канадській федерації гуманітарних і соціальних наук та ін., ряду вітчизняних наукових центрів, серед яких - Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, напрацювання відділу бібліометрії та наукометрії НБУВ.

Використання даного наукового доробку в сфері оптимізації інформаційно-аналітичної діяльності дало підставу для наукового обґрунтування висновків:

- про зростаючий прояв загальноцивілізаційної закономірності стосовно посилення глобальних інформаційних впливів на розвиток націй і держав,
- про провідну роль темпів і якості виробництва наукової інформації в сучасному ресурсі суспільного розвитку,

- про необхідність вдосконалення інформаційно-аналітичної роботи бібліотечних установ, пов'язаної з донесенням до суспільства змістів сучасних інформаційних процесів, сприянням доступу до використання необхідних для розвитку інформаційних ресурсів.

На користь даних висновків свідчить те, що формування сучасної ієрархії держав, націй, інших соціальних утворень, які стають суб'єктами міжнародної діяльності в умовах розвитку інформаційного суспільства, залежить від конкретного внеску кожного із цих суб'єктів до загальноцивілізаційного розвитку, від ефективності національної, загальнодержавної системи науково-інформаційної діяльності, концентрації зусиль на перспективних для суспільного розвитку напрямках розвитку, вдосконалення механізмів інформаційних обмінів, вироблення ефективних заходів у боротьбі з негативними інформаційними впливами, кібертероризмом та проявами інформаційних воєн у міждержавних відносинах.

Важливою складовою ефективності сучасних інформаційних обмінів є розробка теоретичних засад визначення ефективності наукових досліджень. Суттєвим вкладом у вирішення цієї проблеми є наукова робота відділу бібліометрії та наукометрії СІАЗ, результатом якої стала побудова інформаційно-аналітичної системи бібліометричного моніторингу та відстеження тенденцій розвитку вітчизняної науки.

В ході проведення дослідження встановлено зростаючу залежність ефективності державного управління від якості інформаційного забезпечення і використання наявних ресурсів інформації в органах державної влади. Даний висновок набуває особливого значення не лише у зв'язку із посиленням негативних інформаційних впливів, що заповнюють національний інформаційний простір недостовірною інформацією, дискредитують вітчизняні органи державної влади, порушують роботу засобів керування та інформаційних обмінів. Його значення зростає також із розвитком системи соціальних мереж, популярного і важливого джерела інформації для переважної більшості соціально активної частини населення. Це джерело інформації не контролюване вертикально, може використовуватись в якості каналу негативних інформаційних впливів. Його зміст ще недостатньо вивчається державою і сама вона ще недостатньо в ньому проявляється, не сприяє використанню цього інструмента інформаційних обмінів в інтересах вітчизняної економічної, політичної, культурологічної та ін. діяльності.

В цілому ж, функціонування владних структур в умовах інформаційної війни передбачає якісно новий організаційно-технологічний рівень роботи з новими масивами інформації, насамперед зарубіжної. Відповідно до прояву цієї тенденції відбувається переосмислення значення бібліотечних установ у системі сучасної інформаційної діяльності.

Важливою складовою дослідження стало вивчення ефективності використання можливостей провідних бібліотечних установ для роз'яснення змісту діяльності інституту президентства в практиці суспільних

перетворень. На основі здійснення комплексного вивчення наукового доробку у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності президентських структур в Україні та провідних країнах світу підготовлено друковані та електронні версії реферативних, оглядових та інформаційних видань, що висвітлюють найбільш резонансні та актуальні питання суспільно-політичних подій в Україні, розгортання воєнно-політичного конфлікту у Східному регіоні, діяльності Президента України та президентських структур щодо мирного врегулювання кризових явищ в державі та втілення ключових реформ відповідно до «Стратегії розвитку–2020».

Наявний уже досвід трансформації провідних бібліотечних установ України відповідно до сучасних суспільних запитів на інформаційне забезпечення показує, що бібліотеки стають ефективним суспільним інструментом задоволення необхідними інформаційними ресурсами всіх категорій вітчизняних користувачів. Однак це відбувається за таких умов:

- впровадження електронних інформаційних технологій у сучасну бібліотечну діяльність, активне включення бібліотек у мережу сучасних соціальних інформаційних комунікацій;
- фундаментальних змін у комплектуванні, опрацюванні та зберіганні бібліотечних фондів, нових принципів формування бібліотечних електронних ресурсів, особливої уваги до інформаційно-аналітичного ресурсу як власного продукту нової якості, виробленого самими бібліотеками як інформаційними центрами загальносуспільного значення;
- впровадження дистантних методів роботи як найбільш перспективного напрямку розвитку бібліотечних установ у майбутньому, урізноманітнення, удосконалення активних форм інформаційно-аналітичного обслуговування всіх категорій користувачів;
- проведення роботи з оцифрування фондів бібліотек, оперативного введення в суспільний обіг насамперед тієї їх частини, що є гостро необхідною для вирішення актуальних проблем суспільного розвитку, вітчизняного наукового поступу, формування національних духовно-ціннісних орієнтирів, патріотичного виховання нових поколінь українців;
- вироблення стратегічних підходів, налагодження ефективного процесу відбору в інтересах вітчизняного користувача якісної інформації із інформаційних масивів соціальних медіа, глобального інформаційного простору загалом, комплектування ними наявної системи інформаційних баз і підготовка для ефективного використання українськими користувачами;
- об'єднання українських інформаційних ресурсів у загальнонаціональну інформаційну корпоративну систему.

Вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек сприяє:

- введенню в обіг національних інформаційних ресурсів із фондів бібліотек, що сприятиме підвищенню якісного рівня інформації в системі національних інформаційних комунікацій;

- оперативному відбору і представленню вітчизняним користувачам нової інформації глобального інформаційного простору, необхідної для суспільного розвитку;
- аналізу інформації соцмереж і використанню її для сучасного бібліотечного комплектування;
- тематичній організації інформаційних ресурсів для корпоративних користувачів як форми їх ефективного використання.

Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності в сучасних бібліотечних установах пов'язана, таким чином, з вдосконаленням їх організуючої ролі в національному інформаційному просторі. Інформаційно-аналітична діяльність наукових бібліотек в сучасних умовах у все більшій мірі виконує науково-прикладну функцію їх наукової діяльності в сфері використання наукових та інших суспільнозначимих інформаційних ресурсів в практиці національного розвитку. Активно розвиваючись із еволюцією сучасного інформаційного простору, інформаційно-аналітична робота бібліотек :

розкриває зміст національних фондів інформації, що є культурним спадком минулих поколінь;

розвивається в якості орієнтуючого начала у процесі дальшого нарощення, розвитку національних інформаційних ресурсів;

є суспільним орієнтиром у змістовних характеристиках розвитку глобальних інформаційних процесів, національного інформаційного виробництва та в процесах внутрішніх і міжнародних інформаційних обмінів;

сприяє орієнтації різних категорій вітчизняних замовників у сфері інформаційного обслуговування в процесах, пов'язаних із проблематикою політичного, економічного розвитку, участі вітчизняної науки в інноваційних процесах розвитку, вдосконалення соціальної структури суспільства та в ринкових формах обмінів інформаційними ресурсами;

є ефективним інструментом застереження всіх категорій вітчизняних користувачів інформаційними ресурсами стосовно проявів негативних інформаційних впливів в національному інформаційному просторі , орієнтації громадської думки на протистояння фактам зарубіжної інформаційної агресії.

Як свідчить досвід провідних бібліотечних установ, дані напрями оптимізації інформаційно-аналітичної роботи є найбільш затребуваними в середовищі користувачів і їх використання є найбільш перспективним в діяльності бібліотечних структур. Вони мають враховуватись в процесі вдосконалення, диференціації відповідних продуктів бібліотечної діяльності за призначенням, відображатися в процесах її спеціалізації та гармонійно пов'язуватись із розвитком технологій тематичного відбору і підготовки затребуваних суспільними інститутами інформаційних ресурсів до продуктивного використання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

За підсумками проведеного дослідження можна запропонувати наступні рекомендації:

- 1) Для вирішення питань, пов'язаних із інформаційно-аналітичним забезпеченням системи дистантних замовників НБУВ на базі моніторингу ЗМІ видається за необхідне здійснювати групування інформаційно-аналітичних матеріалів у відповідності із найбільш суспільно значимими напрямками розвитку українського суспільства. Таке групування дає можливість зконцентрувати увагу на перебігу основних подій, пов'язаних із виходом з минулого етапу економічної кризи, що сприяє задоволенню запитів користувачів із числа тих, які в найбільшій мірі зацікавлені у вирішенні проблемних питань.
- 2) Важливим напрямом бібліотечної діяльності є сприяння процесу розвитку національної системи електронного врядування в контексті вдосконалення взаємовідносин з усіма сферами життєдіяльності українського суспільства. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек мають можливість широко використовувати механізми зворотного зв'язку при вирішенні питань загальносуспільного значення для інформування управлінських структур про ефективність їх діяльності, про недостатньо охоплені цією діяльністю аспекти суспільного життя.
- 3) Аналіз діяльності бібліотечних установ у процесі розвитку інформаційного простору України свідчить про зростаючу важливість даного джерела інформації для наповнення якісними інформаційними продуктами вітчизняних соціальних інформаційних комунікацій. Проблема «вмонтованості» бібліотечних установ України в систему вітчизняних інформаційних комунікацій нерозривно пов'язана із сучасним техніко-технологічним забезпеченням діяльності бібліотек, удосконаленням професійного рівня інформаційних працівників бібліотек, зростанням фонду електронної інформації в бібліотечних установах.
- 4) Із зростанням техніко-технологічного ресурсу сучасних бібліотечних установ, в інтересах суспільного розвитку вони мають приділити особливу увагу реалізації таких проблем:
 - представленню інформаційного ресурсу України в глобальному інформаційному просторі;
 - організації відбору інформації, необхідної для розвитку українського суспільства, і представленні її всім зацікавленим категоріям замовників;

– забезпеченню національного інформаційного суверенітету, вдосконаленню інформаційної безпеки України.

- 5) У зв'язку з тим, що, за даними моніторингових досліджень СІАЗ, вітчизняні ЗМІ використовують зарубіжні інформаційні ресурси без надання їм об'єктивних оцінок з точки зору національних інтересів, в інформаційно-аналітичних виданнях бібліотечних установ має бути повністю використаний принцип збалансованої подачі інформації із висвітленням різних точок зору, що в комплексі дає змогу об'ємної оцінки подій, що відбуваються.
- 6) Для вдосконалення методик аналізу сучасних інформаційних потоків бібліотечні установи мають аналізувати інформаційні ресурси, пов'язані із аналізом макроекономічних, найбільш загальних політичних та інших процесів у розвитку суспільства. Для цього у повній мірі мають використовуватись нові інформаційні ресурси, продукovanі в інститутах НАН України, інших наукових, науково-дослідних установах, інформаційно-аналітичних структурах типу «фабрик думки» тощо. З іншого боку, набуває актуальності суспільна необхідність вивчення інформаційного ресурсу, що продукується в соціальних інформаційних мережах, аж до блогерської інформації включно. Це джерело інформації має стати об'єктом для комплектування бібліотечних установ в якості найоперативнішого, найдемократичнішого літопису суспільного життя.
- 7) В удосконаленні інформаційно-аналітичної роботи по забезпеченню розвитку наукових досліджень важливим є використання прийомів вибіркового оцифрування певних елементів монографічної літератури (з відповідним дотриманням прав на інтелектуальну власність) для орієнтування наукових працівників у системі нових ідей, підходів, рекомендацій, гіпотез тощо.
- 8) Важливим напрямом роботи наукових бібліотек має стати оперативне доведення змісту наукових конференцій, їх рекомендацій та прогнозів до широкої аудиторії. Дане завдання може бути реалізоване за допомогою використання можливостей електронних технологій, таких як електронне обговорення концептуальних матеріалів, оперативне ознайомлення аудиторії користувачів з науковими висновками, рекомендаціями та прогнозами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абдеев Р. Ф.* Философия информационной цивилизации. – М.: ВЛАДОС, – 1994.
2. *Аксьонова Н.* Методика відбору інтернет-інформації: вплив сучасних інтернет-технологій // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 385-396.
3. *Берегельський А., Половинчак Ю.* Аналіз новинних потоків у дослідженні вітчизняного інформаційного поля // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 425-437.
4. *Білорус О. Г.* Глобалізація і національна стратегія України. – К., 2001.
5. *Білорус О. Г.* Економічна система глобалізму. – К., 2003.
6. *Блажкевич А.* Електронні юридичні бібліотеки як складова національного інформаційного простору // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 223-236.
7. *Бондаренко В.* Дистантне обслуговування користувачів бібліотек: сучасні наукові підходи до питання // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 503-521.
8. *Бусол О.* Перспективи використання інформаційно-аналітичних систем у діяльності наукових підрозділів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 320-327.
9. *Вітушко А.* Проблема використання в бібліотечному інформаційному виробництві соціальних мереж з точки зору інформаційної безпеки // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 181-191.
10. *Вишневецька І.* Соціальні мережі як джерело підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 521-530.
11. *Ворошилов О.* Інформаційний ресурс у соціокультурній трансформації Української держави // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 94-110.
12. *Галаган Д.* Библиотеки будущего. – Нидерланды, Дельфт: Технический ун-т. – <http://www.cei.urau.net.ua/archives/2001>.
13. *Галаган Л.* Вищі органи державної влади в Україні (1991-2012 рр.) : формування та взаємодія : монографія / Л. Галаган ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 174 с.
14. *Гончаров М. В.* Новые информационные технологии как новый шанс для библиотек // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новое сотрудничество: материалы 4-й Междунар. конф. „Крым–97”, Т.1. – М.: ТЕЛЕР, 1997.
15. *Горенко Т., Андріяш О.* Інформаційно-аналітична діяльність як чинник мінімізації інформаційних ризиків розвитку економіки // Наукові

праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К., 2015. – С. 69-79.

16. *Горова С. В.* Інтернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної інформаційної діяльності : монографія / С. В. Горова; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 208 с.

17. *Горова С.* Удосконалення національної безпеки в контексті розвитку електронних інформаційних технологій // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К., 2014. – С. 50-57.

18. *Горовий В. М.* Актуальні завдання формування єдиного вітчизняного інформаційного простору // Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави. Національна доповідь. – К. – НБУВ. – 2009. – С.481–498.

19. *Горовий В. М.* Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс. - К., 2010. – 360с.

20. *Горовий В.* Національні інформаційні ресурси в контексті посилення глобальних інформаційних впливів // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К., 2013. – С. 7-21.

21. *Горовий В.* Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К., 2014. – С. 11-25.

22. *Горовий В.* Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації: монографія / В. Горовий ; наук. ред. О. С. Онищенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2015. – 332 с.

23. *Горовий В.* Інформаційні комунікації в еволюції національного інформаційного простору // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К., 2015. – С. 26-38.

24. *Гранчак Т. Ю.* Бібліотека і політична комунікація. – К., 2012. – 481с.

25. *Гранчак Т.* Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами : політико-комунікаційний аспект : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 184 с.

26. *Гранчак Т.* Формування бібліотеками національного інформаційного простору в контексті реалізації державної інформаційної політики // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К., 2014. – С. 26-42.

27. *Гранчак Т.* Науково-дослідна діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек у розвитку національного інформаційного суверенітету // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К., 2015. – С. 39-53.

28. *Давидова І. О.* Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві: Моногр. – Х.: ХДАХ, 2005.

29. Декларація про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу, прийнята в Глазго (2002 р.) // Українська бібліотечна асоціація / Документи ІФЛА. - Режим доступу: <http://www.ula.org.ua/index.php?id=276>.

30. *Дубас Т.* Видавнича діяльність наукових бібліотек у сучасному інформаційному середовищі: тенденції розвитку // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 341-350.
31. *Жабін О.* Технологічні трансформації в бібліотеці: від бібліографування до наукометрії // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 346-360.
32. *Желай О.* Бібліотечно-аналітична робота як складова системи протидії антиукраїнській інформаційній агресії // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 138-153.
33. З виступу президента НАН України, академіка НАН України Б. Є. Патона на засіданні Президії НАН України при обговоренні питання „Про стан та завдання розвитку в НАН України бібліотечно-інформаційної справи” // Бібл. вісник. – 2002. – № 5. – С. 8.
34. *Захарова Н.* Культурно-інформаційна функція наукової бібліотеки в сучасних умовах // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 447-451.
35. *Захарова Н.* Виставкова діяльність бібліотек як елемент інформаційного обслуговування // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 467-474.
36. *Зернецька О. В.* Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. – К.: Освіта, 1999.
37. *Іванова Н.* Правові аспекти інформатизації в соціокультурній сфері // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 69-83.
38. *Іванова Н.* Розвиток національного інформаційного простору: сучасні виклики // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 239-246.
39. *Клімушин П.С.* Інформаційні представництва органів державної влади України // Теорія та практика державного управління: Зб. наук. пр. – Х., 2007. – Вип.. 1 (16). – С. 31-36.
40. *Кулицький С.* Проблеми підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів з економічної тематики в умовах поширення цифрових технологій // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 429-446.
41. *Кулицький С.* Методичні аспекти аналітичної діяльності наукової бібліотеки в інформаційному просторі української економіки // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 111-121.
42. *Кулицький С.* Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек - складова розвитку економічної аналітики // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 331-345.
43. *Макаренко Є.А.* Європейська інформаційна політика. – К., 2000.
44. *Матувський Р. С.* Общее библиотековедение. – М.: Либерия, 2004. – 223 с.

45. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і тенденції розвитку / Національна безпека і оборона. – 2003. – № 10. – С. 3–26.
46. *Олійник О.В., Соснін О.В., Шиманський Л.Є.* Політико-правові аспекти формування інформаційного суспільства суверенної і незалежної держави. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/Sosnin_2htm.
47. *Пальчук В.* Сучасні тенденції розвитку базових функцій інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 489-502.
48. *Пальчук В.* Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 314 с.
49. *Панарин А.* Глобальное информационное общество: вызовы и ответы // Власть. – 2001. - № 1. – С. 14-19.
50. *Пасько Я. І.* Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння: монографія. — К. : ПАРАПАН, 2008. — 272с.
51. *Пестрецова О.* Роль бібліотек у процесі організації доступу до правової інформації (на прикладі діяльності Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та Юридичної бібліотеки Бібліотеки Конгресу США) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 160-170.
52. *Попик В.* Нові обрії інтеграції національного науково-інформаційного простору // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 11-25.
53. *Присяжна Л.* Наукові бібліотеки як центри інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління (на прикладі НБУВ) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 138-146.
54. *Соснін О.В.* Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України. – К., 2003. – 572с.
55. *Струнгар А.* Формування інформаційної структури сайту бібліотеки як ефективного інструменту взаємодії у веб-середовищі // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.36. – К.,2013. – С. 385-390.
56. *Струнгар А.* Специфіка організації представлення контенту бібліотечного веб-ресурсу з метою підвищення його ефективності // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 601-608.
57. *Тарасенко Н.* Інноваційні аспекти бібліотечно-інформаційного виробництва // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 543-559.

58. *Терещенко І.* Впровадження інноваційних технологій у бібліотечний сервіс // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 447-455.

59. *Чернов А.А.* Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. – М., 2003.

60. *Чуприна Л.* Оперативна інтернет-інформація в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек України : монографія / Л. Чуприна ; наук. ред. В. М. Горювий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2014. – 208 с.

61. *Чуприна Л.* Специфіка використання оперативної інтернет-інформації в аналітичній діяльності бібліотек // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип.39. – К.,2014. – С. 309-319.

62. *Чуприна Л.* Соціальні мережі як інструмент реалізації громадських ініціатив // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Вип. 41. – К.,2015. – С. 54-68.